

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
ПРИВРЕМЕНОГ НАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИШТВА
КРАЉЕВСТВА
СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА.

23. РЕДОВНИ САСТАНАК
ПРИВРЕМЕНОГ НАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИШТВА

КРАЉЕВСТВА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

ДРЖАН 21. МАЈА 1919. ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ.

ПРЕДСЕДАВАО:

пошпредседник др. Иван Рибар.

СЕКРЕТАР:

Др. Јосиф Бојиновић.

Присутна сва господа министри сем министра војног и министра пошта.

Почетак у 16 часова.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Отварајем 23. редовни састанак.

Молим господина секретара, да изволи прочитати протокол прошлога састанка.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ прочита протокол 22. редовног састанка.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има ли ко какву приметбу да учини против протокола? (Нема.) Пошто приметбе нема, записник се оверовљује.

Молим господина секретара, да изволи прочитати молбе и жалбе упућене Народном Представништву.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ саопштава ове молбе:

Новак Петровић из Дол. Милановца моли Народно Представништво, да му одреди месечну помоћ, пошто му је и последњи син Милорад Петровић, полицијски писар среза љумског округа призренског, умро на војној дужности.

Мата Јелић из Смиљана моли за помоћ.

Милош Драгосављевић свршени грађевинар и практикант варошког београдског првостепенога суда, моли, да му се издаду сва припадајућа му берива, као и да се врати у службу, коју је имао пре рата, а коју је као добровољац српске војске морао напустити.

Светозар Јовановић, из села Страгара, среза јасеничког моли за помоћ, јер је као царински стражар изгубио очни вид.

Милева удов. Данила Крѣмановића из Бело-Стене, моли за помоћ.

Ђорђе А. Петровић, моли да му се године проведене као неуказне (6 година, 3 месеца и 28 дана) урачунају у указне.

Милева Цакић, пензионарка, моли да јој се призна инвалидска потпора за погинулог јој сина Драгутина Цакића.

Милева Ф. Далековић моли за помоћ а за заслуге њеног покојног мужа, Феликса Далековића, бившег инжењера.

Милован Р. Марковић учитељ моли да му се призна право на урачунавање неурачунатог времена за повишицу плате и пензије, као и накнаду за протекло време од 20. марта 1908. године као дана законодавног скупштинског решења па доцније, те како би четврта периодска повишица следовала од 25. септембра 1920. године према закону скупштинског решења.

Симка С. Милосављевић из Бучја, моли за сталну месечну помоћ.

Илија Ковачевић моли да му Народно Представништво донесе решење о исплати ратне општете у вредности 20.000 круна, зато што су му Аустријанци одузели двоја кола и коња.

Зорка Милана Маринковића из Александровца, моли да јој се додели издржавање како за себе, тако и за млађег брата и сестру, пошто су материјално сасвим упрошпаштени.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Све ове молбе упутиће се одбору за молбе и жалбе.

Молим господина секретара да прочита једну молбу за одсуство.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ (чита) :

Народном Представништву

у Београду.

Молим Народно Представништво, да ми дозволи одсуство од 2 мјесеца ради лијечења катарата, што ми је нужно по савјету лијечника дра. Локића.

С поштовањем

Београд, 17. маја 1919. год.

Коста Божић, с. р.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Одобрава ли Народно Представништво тражено одсуство? (Одобрава.)

Молим господина секретара да изволи прочитати интерпелације.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ саопштава ове интерпелације:

1. Интерпелацију господина Живојина Златића на господина Министра трговине и индустрије о истинитости закључења веће количине зејтина са трговцима на Крфу за потребе наше земље.

2. Интерпелацију Буре Шурмина на господина Министра привреде и господина Министра војног, ради продаје јечма и зоби од стране војничке области румске.

3. Интерпелацију господина Перослава Паскијевића и другова на господина Председника Министарског Савета у предмету заштите материјалних интереса наше државе и њених припадника код ликвидације бившег аустро-угарског министарства вањских послова и аустро-угарских конзулата у Турској, Африци, Америци и Новој Зеландији.

4. Интерпелацију господина Антона Кристана и другова на господина Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела и Министра војног о догађајима у Корушкој.

5. Интерпелацију господина Антона Кристана и другова на господина Министра војног и морнарице о интернирању рудара Франца Штриског и Франца Берцета од стране официра цељског пешадијског пука у ресторацији станице у Вељењаку. (Види све ове интерпелације на крају састанка.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Све ове интерпелације упутиће се надлежним министрима.

Молим господина секретара да изволи прочитати саопштења господе министара.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ саопштава ове одговоре господе министара :

1. Господин Министар за аграрну реформу извештава да ће на интерпелацију господина

Мехмеда Спахо, ради објаве листине конфидената у Босни и Херцеговини одговорити чим се стави на дневни ред.

2. Господин министар саобраћаја извештава да ће на интерпелацију господина Јураја Бианкиниа о прешној потреби нужних припрема за наше поморство пре склапања мира одговорити, кад се буде ставила на дневни ред.

3. Господин председник Министарског Савета извештава, да на интерпелацију господина Живојина Златића, народног посланика, о досуђивању инвалидских потпора не може одговорити, јер не припада у његову надлежност већ господина министра војног.

4. Одговор господина министра војног да ће на интерпелацију господина Живојина Златића о решавању инвалидских потпора одговорити чим се стави на дневни ред.

5. Одговор господина министра за аграрну реформу, да ће на интерпелацију госп. Антона Сушника и другова, о проведби аграрне реформе у Словенији одговорити, кад се иста стави на дневни ред.

6. Одговор господина министра саобраћаја, да ће на интерпелацију господина Антона Кристана и другова по предмету прекида жељезничког саобраћаја у станици Шпиље, одговорити, кад се стави на дневни ред.

(Сва ова саопштења Скупштина прима к знању.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Сви ови одговори на интерпелације ставиће се на дневни ред за наредну сједницу.

Молим господина секретара да прочита молбу господина Пандуровића.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ саопштава молбу Живојина Пандуровића адвоката из Београда, који моли, да се на место покојног Милана Мостића позове као посланик квалификовани за округ крушевачки.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : упућује се одбору за верификације.

Изволите чути још једну сличну молбу.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ саопштава молбу Лазара Обичана, председника сељачке странке, који моли да се доделе мандати и сељачкој странци у Банату, Бачкој и Барањи.

(Обе ове молбе види на крају састанка.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : упућује се одбору за верификације.

Изволите чути питања народних представника на господу министре.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ саопштава ова питања :

1. Живојина Златића на министра трговине и индустрије о истинитости пристанка краљ. владе, да се ставља кредит од Канаде у роби од 500 милијона динара за пет година, број 2003.

2. Живојина Златића на министра саобраћаја, да ли му је познато, да није обезбеђена веза између возова Крагујевац—Смедерево и пароброда Смедерево—Београд.

3. Милована Лазаревића на господина председника владе о помоћи пострадалима у Шабцу.

4. Керубина Шегвића на господина Министра просвете о професору Барићу у Сплету.

5. Керубина Шегвића на господина Министра Унутрашњих дела о оскудици у Далм. Приморју и острвима, као и сеоби у Америку.

6. Светозара К. Борђевића на Министра Финансија о оскудици соли и петролеума.

7. Јурја Бианкиниа на председника министарског Савета о терору у Задру.

8. Суљаге Салиагића на министра за аграрну реформу о манифесту датираном 3. априла 1919. године у Брчком.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч господин Живојин Златић ради стављања питања.

ЖИВОЈИН ЗЛАТИЋ: Ја имам да упутим једно кратко питање на господина министра трговине и индустрије. Пре кратког времена у листу »Трговински Гласник« изашао је чланак у коме је било говора о некаквој понуди зајма канадске владе од 500.000.000 дин. нашој влади у справама у роби. Тај је чланак заинтересовао нашу ширу јавност, те ја молим господина министра, да ми изволи одговорити у колико је то тачно, какви су услови те понуде и је ли штогод рађено по томе.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч господин министар трговине.

Министар трговине и индустрије др. ВОЈА С. ВЕЉКОВИЋ: Ја могу господину посланику одговорити на ово питање само онолико у колико је оно мени досад познато.

С том понудом зајма од 500.000.000 стоји ствар овако. Пре једно 10 дана долазио је к мени у министарство један чиновник једног другог министарства, и рекао је да је Канадска Влада спремна да нам учини један зајам од 500.000.000 динара у роби. Рече да је то дознао у Паризу, и да ту понуду као врло корисну треба примити. Ја сам га замолио да ми да бар текст уговора који је, као што ми је он рекао, у Паризу закључен између Грчке и Канаде, и по ком је уговору Грчка добила један зајам од те исте суме за исту цену. Текст тога уговора добио сам у петак 16.

о. мј. То је само препис уговора без икакве овере, штампан на машини, са потписом министра Веницелоса и канадског министра трговине и ништа више. Сутрадан у »Трговинском Гласнику« прочитао сам и ја чланак у коме се каже како је поднесена службена понуда нашој влади о том зајму и како се та ствар држи у министарском савету, или у појединим министарствима на студији на штету трговине и привредне обнове наше земље.

У недељу добио сам и питање господина посланика. Ја на то могу одговорити, да до овога момента имам у рукама само ово. Под претпоставком, да је све ово овако, да је Грчка добила зајам од околике суме, која се нама нуди, ипак ја налазим да се ова ствар не може преломити преко колена. У питању је 500 милијона динара зајма у роби. Кад држава већ прави један зајам, нарочито у роби, онда она мора увек да одреди у првом реду који су артикли њој потребни, и у другом реду треба да установи извесну контролу за куповину те робе.

Није довољно потписати само уговор, па пустити трговце да иду у Канаду, да по своје нахођењу купују шта им је потребно, јер кад би се тако поступило, врло је вероватно, да би трговци куповали само ону робу, на којој ће највише зарадити, а не ону, која је нама потребна за нашу привредну обнову.

Друго, ако би се та трговачка изасланства оставила без икакве контроле, онда би могло наступити и то, да те фактуре које држава има да плаћа буду тако велике, да ми од тога зајма у ствари у роби добијемо можда само половину вредности. Зато, кад би се и ова понуда могла узети апсолутно озбиљно, било би претходно потребно установити најпре једну комисију овде која би одредила, какве ствари треба за нас овде у Србији, и које су нам најпотребније за нашу нову домовину.

Затим требала би једна контролна комисија, која би имала да контролише куповне цене, по којима се те ствари могу набавити. Ми бисмо дакле ову ствар морали узети у студију. Напомињем, да сам накнадно сазнао из једног писма које није предато мени, него мом колеги у министарству за исхрану и обнову земље, из кога се писма види, да у преговорима између Грчке и Канаде, нису те две владе преговарале директно, него је ту интервенирао један агенат, који је за своје посредовање наплатио 3% на име провизије. Ако би се такви исти услови поставили и нама, ја вам кажем унапред, да такав уговор не би потписао. (Одобравање.) Наша влада може имати директних веза са канадском владом, и нама за закључење уговора и зајма нису потребни никакви посредници, а најмање

посредници, који се овако скупо плаћају, јер на 100 милијун долара зајма 3% провизије представља око 30 милијуна динара а без тога ми можемо бити.

Господо посланици, независно од ове понуде, која је као што из овога видите, прилично нејасна и неодређена, министарство трговине и министарство за исхрану радили су на том, да се артикли који су нам потребни за привредну обнову земље, по могућности што пре и што јефтиније набаве у земљама, у којима их има. Међу земљама, које се највише интересују за нашу привредну обнову, долазе данас у први ред Уједињене Државе Северне Америке. Ми смо до сад у више махова имали прилике, да дођемо у додир са изасланицима америчких банака, и са службеним личностима Уједињених Држава Северне Америке, и они су нас сви уверавали, да ће наша држава за своју привредну обнову наићи у тој земљи на највећу предисполност. Осим тога од наше делегације из Париза добио сам вест, да се у Америци чак спрема један нарочити закон за помагање малих држава које су у овом рату оштећене. — Ми смо дошли у додир са представником америчке организације за снабдевање и с њим смо се споразумели да би ради привредне обнове наше земље било потребно уредити ово:

1. Да се овде, у земљи, формира један повећи одбор, састављен од представника свију привредних грана, дакле, трговине, индустрије, земљорадње и заната, и тај би одбор имао да одреди, који су артикли нама најпотребнији за привредну обнову. Затим би у Америци требао да се формира, односно да се одаведе одашаље један сличан одбор, који би се овде на лицу места, упознавши се са приликама, старао да поручбине овог одбора у земљи извршује тамо под најповољнијим околностима. Разуме се, да би и тај одбор у земљи и онај одбор у Америци, имао да стоји под надзором других државних власти, како би се избегле разне приватне спекулације и користи. Са појединим коморама ми смо већ стајали у преговарању, и сутра-преко-сутра имаћемо један заједнички састанак, на којем ћемо утврдити те одборе, или се барем ближе споразумети око тога економског зближења између нас и Северо-америчких Уједињених Држава. Ја се надам, да ће то зближење са Уједињеним Државама Северне Америке имати врло корисних последица за нас, и да нам онда може бити неће бити потребно, да се обраћамо још на неку другу страну, јер ће Уједињене Северо-Америчке Државе бити у стању, да нам дају све оно, што нам је за нашу привредну обнову потребно. Ако пак то и не буде случај, ја не искључујем ни ову понуду, која нам посредним

путем долази од Канаде. У начелу примићемо сваку понуду која је корисна по привредну обнову наше земље под условом, да се све набавке врше само у општем интересу, и да буду искључени сви посредници који раде много више за своје провизије него ли за земљу. (Гласови: Тако је.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Ријеч има господин Живојин Златић, да се изјави о одговору господина министра за трговину и индустрију.

ЖИВОЈИН ЗЛАТИЋ: Мени је, да ово питање упутим, дао повода онај чланак, који је изашао у »Трговинском Гласнику«, а која је ствар тамо сасвим друкчије изнешена, него ли што је то господин министар рекао. Ја сам одговором господина министра задовољан. Пошто он изјављује, да влади није позната никаква званичка понуда, већ приватна, преко посредника. Међу тим имао бих само да учиним једну примедбу на одговор господина министра што се тиче самога тога посла. Ја мислим, ако би се већ узела и ова понуда у обзир, или ма каква друга понуда, да министарство све понуде, које су под повољним условима дате, може у начелу усвојити, али да би требало да једна комисија овде утврди, каквих ми артикла требамо, а друга би комисија требала утврдити, каквих артикла има у тим земљама. Ја не знам каквих артикла има Канада за нас, али могу само једну ствар казати а то је, да је Канада данас недостижна у продукцији пољопривредних справа и машина. Ја бих молио господина министра, да у овом питању уложи сав свој труд и убрза посао колико је год могуће, јер су наше потребе велике за обнову земље. Иначе сам са одговором господина министра задовољан.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Ријеч има господин народни посланик Лазаревић, да стави упит на господина министра председника (Гласови: Нема га овде.) Ријеч имаде господин Керубин Шегвић, да стави упит на господина министра просвете због поступка против професора Барића.

КЕРУБИН ШЕГВИЋ: Ја сам, господо, као народни посланик сазнао за више немилх случајева који падају на терет далматинске владе, а који могу да створе злу крв и нерасположење у свима слојевима пучанства, који су највише допринели жртава за остварење наше младе југославенске државе. Један од тих случајева је овај случај. Гимназијски професор у Сплиту, Барић, био је у почетку рата од аустро-угарског режима суспендован од службе и плаће, због чега су и он и његова фамилија претрпјели велике муке и много се напатили.

Кад је настало ново доба, он је враћен на своје мјесто као професор гимназије у Сплиту. Он је један од најумнијих људи у нашем друштву: пјесник је и књижевник. Speвао је химну краљу Петру и српској војсци. У почетку нове владе наше, између осталог, установљен је и један одбор за пропаганду. У тај одбор ушли су већином људи који су се сами гурали напред, а професор Барић био је стављен на страну. Али без њега, који говори француски и енглески као да је рођени Француз или Енглец, није се могло радити, па се је догодило ово: Једнога дана гошала њему покрајинска влада читав пакет писама да их одмах преведе. Он је то вратио и казао: »Ја сам професор, ја то не могу радити, јер сам на послу у гимназији«. Посљедица је тога била, да је он суспендован и од плаће и од службе.

Господо моја, ово се нигдје не чини, овако се нигдје на свијету не поступа. Ја питам господина министра просвјете: Зна ли овај случај, и да ли је вољан са своје стране да учини што треба да се да задовољштина господину професору Барићу?

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч господин министар просвете.

Министар просвете ЉУБОМИР ДАВИДОВИЋ: Ја не знам да ли се доиста десио овај случај са овим професором, а сем тога, нисам ни знао, да ће ми господин посланик упутити ово питање, па стога нећу моћи ни одговорити господину посланику одмах, како бих му иначе желео одговорити.

Али могу одмах рећи, ако је тачно ово што је он сада изнео, у што ја не сумњам, да могу само жалити, што се тај случај десио, и да ћу пошто прибавим потребна обавештења, учинити све што до мене стоји да господин професор буде враћен у сва своја права. Дотле, док ова обавештења не добијем, молим господина посланика да се задовољи овим мојим одговором.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч господин Шегвић.

КЕРУБИН ШЕГВИЋ: Ја сам предао своје питање у одређено вријеме и држао сам да је достављено господину министру. Сем тога, држао сам да ће господин министар у овој ствари бити обавијештен и по томе, што ми је познато, да је професор Барић упознао с овом ствари и господина Корошеца, те сам држао да је и он нешта већ предузео код господина министра да се Барићу да задовољење. За то сам и мислио да ми је питање и оправдано. Ја се надам у правдољубље, га и колегијалност господина министра, да ће у овом погледу учинити шта треба.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч исти господин ради питања на г. Министра Унутрашњих Дела.

КЕРУБИН ШЕГВИЋ: Господо, кад је свршен рат, вратила се момчадија кући. На нашем Приморју, ви знате како се живи. Оскудица, врло велика оскудица. На малом отоку од 54 четв. километара где живи четири хиљаде становника, влада као што рекох оскудица. Јер тих 54 километара не сачињава само земља те према томе народ не може да живи од земље, него се обично бави радом на паробродима, ил' на рад по творницама, или се сели у Америку. Америка их је хранила. Остали део служи по градовима, и ради у творницама цемента у Сплиту. Сад је све то обустављено, хране нема. а Италија је реквирила све бродове. Друштво »Далмација« има свега два до три пароброда, на којима наши људи могу понешто да заслуже. На ово мало паробродова што их има, не могу се сместити наши људи, пошто је већина паробродова одузета. Творница цемента у Сплиту не ради. Угљеноконе Италија је секвестрирала тако, да људи немају чиме ложити своје машине. У Америку се не може ићи, а људи треба да живе. Премда хвала богу из Америке, хране има доста, али ту храну ипак треба платити. Људи су жељни рада и траже да зараде у својој држави. Навалили су овамо и тамо, и видим их чак и овде на Ђурији, да раде, и хвале се. Али изненада далматинска влада обуставила је издавање путница свакоме, и више се нико не пушта да иде. Међутим породице тих људи гладују, и исти желе поштемом зарадом стећи онолико да не оскудевају у свачем.

Са друге стране ви знате врло добро, и чули сте, да се код нас подижу тужбе и вели се да нема радне снаге. Ето на хиљаде људи желе рада, али не могу да дођу да раде. Зато сам слободан, да упитам господина Министра Унутрашњих Дела, је ли он дао какoву паредбу, да се запречи путовање за зарадом оним гладним и невољним Приморцима, и Далматинцима, и раденицима из других крајева нашега народа. И да ли господин Министар зна, да тамо људи оскудијевају у ередствима прехране, и је ли вољан у томе смислу да учини потребне кораке, да се томе злу стане на пут. Јер нека буде увјерен господин Министар, да ће се најбоље изградити држава, ако се народ буде задовољно у његовим потребама.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч г. Министар Унутрашњих Дела.

Министар Унутрашњих Дела СВЕТОЗАР ПРИБИЋЕВИЋ: Господо, мени су постављена два питања. Прво, да ли је мени познато, да

пучанство Далматинског Приморја и оточког, које је жељно рада, трпи оскудицу. На то питање могу да одговорим, да ми је то познато. Друго питање, да ли је познато министру, да далматинска покрајинска влада ускраћује пропуснице младим људима, који желе у границама наше државе да траже зараде. Морам одговорити, да ми ово није познато. Пропуснице за циркулацију, и за унутрашњи саобраћај наше државе, не одређује министар унутрашњих дела, но њих издају локалне државне власти. Ја нисам издао никакву наредбу, да се тамо учини то ограничење, нити сам извештен, да се овакве пропуснице становницима који би хтели да привређују, ускраћују. То је прва прилика, да ја чујем ову ствар, која се односи на покрајинску владу Далмације. Ја мислим да краљевска влада нема ништа против тога, него само може радо поздравити ту појаву, кад има становника који хоће да раде, и краљевска влада апсолутно, не може одобрити у томе поступак, да тим људима тамо чине ма какве сметње. Ја ћу тражити у томе погледу извештај и разлоге, зашто су те пропуснице ускраћене народу. То је све што могу одговорити на ово питање.

Што се тиче трећег питања, шта намерава учинити Министар, да се пучанству помогне да се не сели и да не иде у Америку, ја мислим, да ово треће питање не спада у моју надлежност него само у толико, у колико сам дужан да отклоним запреке унутрашњег саобраћаја, да то пучанство може ићи слободно, кад тражи зараду. Иначе ово друго питање не спада у моју надлежност.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч г. Керубин Шегвић.

КЕРУБИН ШЕГВИЋ : Господо, баш у вези са одговором г. министра унутрашњих дела, ја морам напоменути, да наши млади људи траже зараду у Америци. Кад су хтели да ступе у Југославенску легију, онда им је речено, да не ће бити више тога да иду да се скитају, него ће имати зараде у својој земљи, међу својим народом. А сад, кад постоји слобода, кад је неколико њих погинуло на солунском фронту, с њима се поступа као са најгорим туђинцима, тако да има много од њих, који се са солунског фронта нису вратили кућама, него су поново отишли у Америку. То је, господо, жалосна појава, јер су имали, да се људи поврате својим кућама, да накнаде грдне губитке које су имали. Ово је случај који је за осуду.

Министар унутрашњих дела може се лако о томе уверити, да далматинска влада незна да промисли о интересима не само општим, него ни тамо у својој земљи. Она је умјесто да даје зараде људима, да ствара изворе зараде, она се

бави свим другим само не тиме. Народу се ствара зла крв и намеће бољшевизам одозго. Ја сам то чуо, а тамо сам и рођен. Онај народ чека, да се учини ред одавде у оним крајевима, да одавде дође искра новог свјетла и новог духа, да бар види да је престало оно шиканирање аустријско.

Пошто г. министар унутрашњих дела обећава да ће се ова ствар испитати и обавијестити ме, ја очекујем од њега да ће се не само обавијестити, него да ће на Далматинску Владу правити пресију, да се до тога рада дође, и да о томе питању поведе строгог рачуна.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има питање г. Светозар Ђорђевић на г. министра финансија .

СВЕТОЗАР ЂОРЂЕВИЋ : Ја имам да упитам г. министра финансија о раду или, управо боље рећи, нераду Управе Државних Монопола Још у децембру месецу прошле године за време рада Српске Народне Скупштине ја сам том приликом изнео г. министру финансија нехај и нерад Управе Државних Монопола очекујући, да ће ти људи бити уклоњени, и да ће ствар ићи набоље. Дочекао сам, да су ти људи добили класе.

Изгледа ми да се ново краљевство заузима за нераднике, а не за раднике. Ради тога ја сам принуђен да поновим своје питање г. министру финансија о нераду управе монопола. Из Македоније, специјално из Прилепа и околине, добио сам неколико писама од људи, којима се може апсолутно веровати, да је оскудица соли таква, да се килограм соли плаћа од 5—8 срп. динара. Овде, господо, у Београду у централи, где је управа монопола, ја сам присуствовао и видео да се килограм соли плаћа на пијаци 15 круна. Г. министар финансија изволео је онда у свом одговору дати једну лепу наду и мени, и целом Народном Представништву, и свом нашем троименом народу у краљевству Срба, Хрвата и Словенаца, како управа монопола има, неznam, грдне количине соли у Тунису, неznam, петролеума у Америци, неznam како је управник монопола отишао да закључи и разчисти неке погодбе са румуњском и мађарском владом итд. итд. Ја сам том приликом изјавио да не верујем, јер познавајући врло добро и способности и енергију оних који рукују управом монопола, ја сам био тврдо уверен да су то само празне речи. Овога пута, господо, и после 5 месеци чекања утврдило се да сам имао пуно право. Ја жалим што сам ово питање имао да поновим пред Народним Представништвом целог нашег троименог народа. Ја сам држао, кад сам то већ једном учинио, да не треба то више да понављам. Међутим, господо, управа монопола не само да није

ништа прибавила, него је учинила још једну несрећу у народу да се, која се је овде затекла, после окупације и заплена, продаје народу, па је до пре једнога дана продавала по 20 динара 100 кила а сутрадан продавала по 45 динара. Ако господин министар није имао прилике да се увери о томе, ја га могу уверити како је то дејствовало на селу, и како се је велико незадовољство створило тамо. На такав се начин ствара терен за болшевизам: Нерадом и овим рђавим радом, а специјално још се тиме убијају државни приходи. Јер кад би се руковало онако како треба приходима управе монопола, неби држава имала прилике да повишава порезе на своје грађане, јер би се тај порез посредним путем наплатио. Ја питам г. министра, коме је свакако то познато јер се о томе пише по свима листовима: мисли ли он да је већ 12 час да се нерадници разноте из управе монопола.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч г. министар финансија.

Министар финансија др. МОМЧИЛО НИНЧИЋ: Мени су, господо, посланици, о овом питању поднесене интерпелације, и ја ћу на њих одговорити кад буду стављене на дневни ред. Господину посланику не мислим да одговарам због тога, што ми његово питање није било саопштено, а господин посланик зна врло добро пословник, и мислим да од мене данас и не очекује никаквог одговора.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч г. посланик Ђорђевић.

СВЕТОЗАР ЂОРЂЕВИЋ: Господо, ја сам, знајући врло добро пословник Народне Скупштине, упутио још јуче изјутра своје питање преко председништва Народне Скупштине, молећи да се то питање достави г. министру финансија, и молио сам да ми г. министар изволи одговорити данас на овој седници. Према томе ја сам своју дужност тачно по пословнику учинио, и ако је било погрешке, погрешка је до онога који је то проучестио саопштити. Али ја мислим да би ми г. министар финансија могао потпуно одговорити на ово питање, јер му је ово питање познато, јер оно је актуелно, и о њему се у опште једнако и много говорило и писало од како смо овде дошли те не може бити да му није познато, осим ако му је незгодно да одговара због добро познатог сродства, али ради тога није дужан народ да патн и страда без соли.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч г. министар финансија.

Министар финансија др. МОМЧИЛО НИНЧИЋ: Баш због тога, што је ово питање од то-

лике важности, није ред да оно буде предмет једног простог питања, на које министар има само неколико речи да одговори, и дотични господин посланик да изјави да ли је с тим одговором задовољан или није, а да остала господа посланици у њему не узму никаквог учешћа. Ово је, господо једно од најважнијих питања, питање о снабдевању земље с монополским артиклима, где на прво месту долази се, као један од најнеопходнијих артикала за народ, и сасвим је природно, да то питање треба да буде предмет опште дискусије, у коме ће учествовати и друга господа посланици, а не само господин питаач, и друга господа министри, а нарочито министар за исхрану.

Због тога ја опет понављам, не мислим овога пута одговарати господину посланику, јер би то било на уштрб оне дискусије, која о овој ствари треба да се поведе.

СВЕТОЗАР ЂОРЂЕВИЋ: Нисам задовољан одговором господина министра, и поднећу поново о овој ствари интерпелацију.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч господин Бианкини, ради упита на господина министра председника.

Дон ЈУРАЈ БИАНКИНИ: Ја одгађам своје питање.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Исто је тако одгодио своје питање и господин посланик Салихагић. Има реч господин Никодије Милетић ради упита на председништво.

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ: Ја сам, господо, хтео да ставим једно питање на председништво, али после саопштења, које је малочас учињено, да ће се Народно Представништво још на данашњем састанку позабавити са једним врло важним и по моме нахођењу судбоносним питањем, по наш народ, ја ово питање резервишем за идућу наредну седницу Народног Представништва и молићу председништво да по члану 45 пословника има то у виду.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Примам то к знању.

Пре прелаза на дневни ред имам обавестити Народно Представништво, да је господин Министар правде доставио председништву закон о изменама и допунама у закону о обустави извршења и обезбеђења, као и тока рокова од 29. јуна 1914. године, који је добио највишу санкцију и публикован у броју 34. Службених Новина од 19. априла ове године. Према томе овај санкционисани закон ће се похрањивати у архиви Народног Представништва.

Надаље ми је саопштити, да је услед оставке народног посланика Карла Трилера, упражњено једно место у финансијалном одбору. Господин Карло Трилер био је своједобно у месецу марту изабран од прве секције, па стога позивам прву секцију, да се састане и избере једнога члана у финансијални одбор.

Прелазимо на дневни ред. На дневном је реду тачка 2. алинеја 1. извештаја верификационог одбора од 12. маја 1919. год. Ради се овде о избору посланика господина Јована Ђирковића. Жели ли ко о овој тачки да говори? Реч имаде господин народни посланик Никодије Милетић.

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ : Тачка II. извештаја верификационог одбора заслужује пуну пажњу Народног Представништва по својој оригиналности, на коју ћу ја да скренем пажњу Народног Представништва и да га замолим да при одлуци коју треба о овој тачки да донесе има то у виду.

Из ове друге тачке већина верификационог одбора учинила је доста јасну напомену, у својој тежњи, да избор народног посланика Јована Ђирковића уништи. Али, истичући ту своју тежњу, та иста већина верификационог одбора чини и упада у једну недоследност, на коју ћу ја такође овом приликом, да скренем пажњу Народној Скупштини, и да је умолим, да она не би пошла за решењем већине верификационог одбора и упала и сама у ту недоследност. Та недоследност, по мом нахођењу, у томе је, што већина верификационог одбора, поред поништаја посланичког мандата, са разлога због личних неподобности изабраног, тражи још и уништај избора повереника, који је извршен на дан 2. марта ове године, а који су повереници бирали не само господина Ђирковића ко посланика, него и његовог заменика, а тако исто и још једног посланика и његовог заменика за тај округ, који је Народна Скупштина већ, по предлогу свију чланова верификационог одбора, огласила као неоспоран.

Ја мислим, господо, да се не може ни дискутовати о правилности избора повереника који су њега бирали, ако се, у исто време, не додирне питање и о избору Крете Ђорђевића, проте из Битоља, и његова заменика Глигорија Џамбазовића за округ битолски, јер су они од једног истог изборног тела, једновремено и на исти начин бирали. Следствено томе, не може избор за једног изабраног посланика бити неоспоран, док се то оспорава код другог изабраног лица, па се чак оспорава и право бирања тога другог лица од стране повереника, који су бирали оно прво лице, за које већ постоји скупштинска одлука,

као што сам мало пре напоменуо, да је његов избор проглашен као неоспоран.

Ја држим, да Народна Скупштина мора изаћи из ове недоследности на тај начин, што ће, према том своме ранијем решењу, означити избор и овог другог посланика, кад је већ то са избором оног првог посланика учинила, тим пре, што су се од стране једног члана, који је одвојно мишљење у верификационом одбору, пред Народним Представништвом констатовала још и ова факта : да од стране бирача тога округа, који су гласали за избор посланика, није било жалбе : а, да та жалба која постоји није поднета од надлежне стране. Дакле по ономе како сама факта говоре, да је изабрани посланик Ђирковић указом о његовој пензионисању престао бити орган министарства полиције, није био дакле, више полицијски чиновник много пре вршења избора повереника и посланика, што му даје права да је слободан од те дужности, која је њему лично спречавала право да буде изабран, могао бити биран и изабран за посланика, као што је овде и учињено.

Кад никакав други разлог дакле не постоји, који оспорава правилност избора господина Јована Ђирковића, онда и оно што се наводи, као разлог од стране одборске већине да он као чиновник министарства полиције није могао бити биран, отпада. Јер као што мало пре рекох, морам поново да поменем и то да потврдим да у току времена кад је избор повереника вршен постојао је ранији указ његовог пензионисања. Ако би се стало на то гледиште да се дан разрешења узме као полазна тачка за оверовање пуномоћија, ја мислим, да би то било скроз погрешно и да би се створио рђав преседан за све личности, које хоће да се кандидују, а које добу у положај господина Ђирковића : да њихово разрешење зависи од воље дотичног министра.

За нас као народне посланика мора бити меродаван указ о његовом пензионисању без обзира на дан његовог разрешења, јер је министру унутрашњих дела стајало до воље или до његове увиђавности или до његовог расположења да ли ће му он одмах послати замену да он може напустити своју дужност, или неће. Ја не кажем да је овде било какве хрђаве намере, али из принципа несмемо стати на то гледиште, да дамо могућност министру полиције, да може вршити ма какав експериментат приликом избора једног народног посланика.

Указ о његовом пензионисању је меродаван. Он је био у доба, кад Ђирковић још није био кандидат, кад још није избор повереника извршен и онда је потпуно његов избор и правилан, јер је био без утицаја на избор и повереника и посланика који је тамо вршен. Најмање би се

могао дозволити онај други захтев већине одборске, по коме се тражи, да се чак и избор повереника уништи. Ако би се томе гледишту пришло, онда вас питам, господо, шта ћемо радити са овереним мандатом преко кога је Скупштина једногласно прешла, са мандатом онога лица, које су чу повереницима изабрани. Да ли смемо ми доћи до тога, да Скупштина реши за једно лице, да вреде ти повереници, а за друго лице сасвим обратно. Ако постоји тај факт, да је то изборно тело неправилно изабрано и да је та неправилност могла утицати на сам начин избора, па и на избор дотичног посланика, онда се не може то одвојити ни од других личности по расположењу, које уживају код чланова верификационог одбора или кога другог, исто се мора применити на исти избор.

Повереници ако ваљају за избор једног посланика, они морају потпуно ваљати и за избор другог лица другог посланика, који су од једног изборног тела и у једно исто време бирали. Другог тумачења не може бити, и свако друго тумачење нишло би на једну партиску једностраност или на лично расположење, који не смеју да превлађују у Народном Представништву, нарочито приликом верификације избора народних посланика. Друга би ствар била кад господин посланик не би имао лична својства за то место, и онда би се могао његов избор издвојити од избора извршеног тога дана. Али кад та својства, кад ти недостаци својства не постоје, и кад оно није никакав разлог што он није био разрешен дужности за један дан раније, онда ја мислим, господо, да ћемо ми морати прећи преко ове друге тачке и донети такво решење, да одобримо правилност избора и овога посланика, кад смо већ раније одобрили избор његовог друга, који је од истог тела бирали. То је моје мишљење и ја ћу гласати, да се избор господина Јована Ђирковића прими као неоспоран признавајући према ранијем решењу и према ранијем моме гласању, да је избор повереника потпуно правиан и на закону основан, управо по основи, која је тамо постављена за избор повереника, који су тај избор Ђирковићев извршили у оно доба кад је избор господина проте Крете Ђорђевића извршен.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч господин Антоније Тодоровић.

АНТОНИЈЕ ТОДОРОВИЋ : Господо Народни Посланици ! Побуде, које су мене и моје другове нагнале да поднесемо жалбу на избор господина Ђирковића јесу те, што смо извештени из аутентичних извора, да је жалба запета постојала. Да је то тачно посведочиће и наш поштовани колега господин Станишић. Да је жалба запета постојала од бирача Битољског округа

посведочиће и господин Никола Ракић, инспектор министарства просвете у Битољу, који се овде, у Београду налази. Али неким чудноватим начином те је жалбе нестало. Извештен о томе, ја сам са мојим друговима поднео жалбу Народној Скупштини на избор господина Ђирковића. Према томе тврђење господина Милетића и одбрана господина Ломовића, где кажу, да жалбе бирача Битољског округа нема, тачне су у толико у колико те жалбе нису стигле. Да запета жалба постоји, господо, овде је човек у Београду, који је жалбу потписао и та жалба није потписана из некаквих партијских разлога од неких политичких непријатеља г. Ђирковића. Њу су потписали људи који припадају и радикалној странци, њу су потписали и људи који припадају социјалистичкој странци и људи који припадају самосталној странци.

Господо, да вам наведем саме потписнике на тој жалби г. Јован Крапчевић, шеф финансијске управе, радикал; Жика Поповић, судија, напредњак; г. Мићић, школеки надзорник, напредњак; г. Марић, директор гимназије, самосталац; учитељи: г. Воја Дамјановић, г. Спасоје Поповић и г. Ђорђевић; др. Пагле Чубровић, социјалиста, и још неколико повереника из прилепског среза.

Но, оставимо то, господо, на страну и видимо да ли г. Ђирковић може да буде народни посланик. Госп. Ђирковић је разрешен дужности првога марта, а другога марта били су избори повереника, а избори повереника, су есенција избора. Господо, нека даду сваком од нас да будемо окружни начелник, да доведемо за поверенике своје људе, избор је више него сигуран. Даље, господо, кад је демократска Шумадија која сто година живи демократским животом морала у своме изборном закону метнути такву одредбу, да полицијски чиновник може бити кандидат ако на месец дана пре указа о изборима поднесе оставку и буде разрешен, онда, какве одредбе треба да буду за нове крајеве који живе под једним полицијским режимом; какве ли онда одредбе требају да буду код нас, где један окружни начелник има веће право него ли Министар него ли председник републике у другим земљама, а то је право исељавања из једнога округа у други. Код таквога стања ствари, сасвим је оправдана сумња у слободу избора господина Ђирковића.

Морам споменути још и ту околност, да је после њега за окружног начелника у Битољу дошао његов пријатељ и нераздвајиви друг, о ком се чује и то, да је вршио пробно гласање на три дана пре избора.

Како су овде у питању морал и углед наше државе, не смемо допустити да, као први по-

сланик из јужних крајева, уђе у парламенат један полицијски чиновник. То је потребно не само зато, што би то дало рђава примера о будућој слободи нама из јужних крајева, него је у питању утлед наш са стране, јер ће нама непријатељска штампа то коментарисати на свој начин.

Зато, да завршим: свакоме, коме поле демократски принципи стоје на срцу, не ће гласати, да у парламенат из ових крајева уђе сада један полицијски чиновник.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Реч има г. народни посланик Станишић.

Др. АЛЕКСА СТАНИШИЋ: Господо, мој предговорник позвао се на мене у том питању, да ли постоји жалба против мандата господина Ђирковића. Мени је познато да та жалба постоји и знам, да су је послали бирачи из Скопља и то они потписници, које је он споменуо. Тодике ради обавештења.

Међутим, ја сам се пријавио и без тога за реч зато, што ме је питање избора скопљанскога и битолскога интересовало већ раније. И могло се приметити у извештају Верификационог Одбора, да против избора господина Шушкаловића постоји моја и мојих другова тужба.

Један од разлога, по коме би требало споджити један и други мандат, није у свим оним разлозима који су наведени у извештају Верификационог Одбора, изнешен. Тај је разлог свакако најважнији и због њега треба уништити оба избора. Према уредби наиме, на основу које су бирани посланици у јужној Србији, један од услова, које мора имати народни посланик, је тај, да тај посланик буде родом из јужне Србије. Чуди ме, да Верификациони Одбор није узео да образлаже своје становиште у погледу на ту одредбу. Ја ћу приликом дебате о избору господина Шушкаловића заступати то моје и мојих другова становиште. Сада напомињем, пошто су та два избора у вези, да сам против избора господина Ђирковића и молим Народно Представништво да тај избор поништи на основу тога, што нема битних услова, које уредба о избору посланика предвиђа.

Даље, разлоге даћу, кад будем говорио о избору господина Шушкаловића.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Реч имаде господин народни посланик Милетић.

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ: Господо, морам да се вратим на ову ствар поновно стога, што господин предговорник није хтео да додирне оних разлога које сам ја овде изнео. А изгледа, да намерно то није хтео учинити стога, што су ти разлози такви, да се не могу побијати ни преко њих лако прећи.

Ја сам напоменуо у почетку свога говора да је ово тражење верификационог одбора једна недостатност тиме, ако би се усвојило мишљење већине верификационог одбора, пошто је већ раније другојаче решила својом одлуком код избора Крете Ђорђевића, чији је избор неоспорен, и кога је Народно Представништво признало за посланика. Господо да се на томе задржимо и да се при решавању овог питања не руководимо партијским већ демократским осећајима, јер ако на ту страну пођемо да само гледамо на партијске осећаје, онда можемо понова доћи до сцене, како је на прошлој седници одиграна, кад је избор једнога посланика оснажен, који није имао ни приближно оне услове да на то место дође као што су услови за господина Јована Ђирковића. Ја бих молио господина предговорника из демократске странке да не претреса ово питање са партијског гледишта и да кажем, да ми не гледамо на те изборе и верификацију оним очима, како они гледају са партијског гледишта, него са гледишта принципијелног. Кад је за Македонију и стару Србију постављен принцип посредних избора преко поверника, треба да се тога принципа држимо. Ако није по правилу извршен избор оних тела, која су требала дати Народне Представнике, о томе може бити речи. Али кад се већ признаје да је то тело изборно састављено на основу тих прописа и извршен избор од истог тела који је признат за једно лице, онда се друго лице не може оспоравати истом телу способност за бирање. Ви од тога разлога изгледа бежите као што бежи и већина верификационог одбора.

Ја молим Народно Представништво, и право да вам кажем, ја морам упутити апел на те нове демократе да их замолим, да при оснивању темеља за организацију уставне владавине наше заједничке државе не постављају овакве принципе, јер изгледа ми да ће се осветити онима који овако хоће да раде. Ја не бих желео да се за почетак, основицу, као предрадњу за привремени устав за нову заједничку краљевину и изборни закон, руководимо овако недовољно јасно одређеним принципима за изборно право грађана и самих посланика. Ја много више ценим положај једнога посланика, да бих му могао придати само партијску важност и зато молим да се одређујемо општим начелом, које треба да спроведемо за нов парламентарни живот и обнову наше нове краљевине.

Овде је zgodно да се критикује рад и прописи на којима су имали да се бирају посланици у старој Србији и Македонији. Али са обзиром на прилике у којима се налазимо ја ћу преко тога за сада прећи. Али са жаљењем морам констатовати што је до тога морало доћи,

да су за јужне крајеве Стару Србију и Македонију, издаване нарочите уредбе о изборима народних посланика.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Реч имаде господин Попадић.

ДИМИТРИЈЕ ПОПАДИЋ : Господо народни представници, ја нисам мислио, да узимам реч о овој дебати, али ме је на то навео говор господина посланика са левице, коме, нека ме извини, не знам ни име, и који је у свом говору био веома жучан на полицајце тако, да не би желео, да их види у Народноме Представништву. Што се мене тиче, ја господина Ђирковића не познајем, али верујем, да је он, кад је после ослобођења отишао у Стару Србију, својим радом и својим делима тамо стекао поверење у народу. Ја придајем важност и имам пуно вере, да је он био нун идеала, да је био поштен човек, да је чак нешто и урадио, без сумње више добра него зла за ослобођени народ, те је отуда и стекао поверење и симпатије онога народа који се је после 500 година робовања, после Косова, ослободио, да га бира. Он је показао, да је потпуно достојан оних другова, који су га упутили у своје име овде у Народно Представништво. Налазим да је он без сваке сумње бољи од сваког другог и за то би требало његов избор оснажити, пошто је он тамо радио на општем добру. За ово ме руководи још и овај разлог, што смо ми и до сад имали полицијске чиновнике из краљевине Србије, који су били у Народној Скупштини, и који су се показали први међу првима. Тако на пример имали смо г. Чеду Урошевића, народног посланика, који је дуго година био порезник и капетан у моме срезу и кога смо ми почаствовали и бирали за скружнога деловођу. Исто тако смо имали једнога порезника г. Драгомира Петковића, који је био преко 10 година у крушевачком порезном одељењу, где је вршио езекутивним путем наплату, па је опет зато био изабран од те вароши. Ја одбијам ово, што господин вели, да не треба дирати полицијске чиновнике, и овде сам устао да овога господина браним и ако га не познајем, као што би бранио и сваког другог доброга чиновника и желео му да дође у Народно Представништво. Осим тога господин предговорник није за време целог свога говора поднио никаква документа, која би могла подржавати његов говор, те стога држим, да његовоме говору није било места, јер су и чиновници поипкли из самога народа као и сваки други човек и сваки други грађанин.

То је што сам имао да кажем.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч господин Кораћ.

ВИТОМИР КОРАЋ : Господо, ја желим само укратко разјаснити држање нашега клуба. Ми смо до сад гласали за оверавање свих мандата посланика изабраних од Пригорске Народне Скупштине, од Босанско-Херцеговачког Народног Већа и Војвођанске Велике Народне Скупштине. Доследно томе, ми ћемо гласати и за оверавање мандата посланика изабраних за Стару Србију и Македонију, а без обзира на мале ситне приговоре, који су безпредметни, јер су наши мандати настали на најразноврсније начине, јер то другачије није могло бити. Међутим, у овој ствари господина Ђирковића је настала, чини ми се, компликација, која би захтевала једну истрагу. Вели се, да постоји једна жалба ради изборних злоупотреба, и да је те жалбе нестало. Ствар је вероватна. Ја бих молио господу, да се верификација мандата г. Ђирковића одгоди, да се ствар упути Верификационом Одбору и ако се нађе жалба, што може бити случај, да се да могућности жалбоцима да жалбу обнове. Само би један моменат био зато да се мандат поништи а то је, ако су избори били неправилни и насилни. Пошто већ господа навађају имена оних, који су жалбу потписали, ја мислим, да Народно Представништво нема разлога, да тим жалбоцима онемогући да жалбу обнове и да у њој кажу све. Ако Народно Представништво не прихвати овај предлог ми онда не можемо с таким решењем бити задовољни, јер се не даје могућности, да се може ствар и жалба проконтролирати. Мислим, да не смијемо овако слијепо гласати за поништење једног мандата, па ћемо зато гласати против предлога верификационог одбора.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч господин Милетић :

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ : Хоћу да кажем неколико речи о ономе, што је господин предговорник казао, да има или да је било жалбе. Господо, ја морам одмах да учиним једну оgradu, да за то нисам знао, и да је то сада повиша, коју чујем, да је некаквим путем те жалбе нестало и одмах морам да изјавим, да таквом тврђењу не поклањам вере, зато, што се апсолутно ничим не докоментује.

По нашем изборном закону, који је вредео раније за изборе посланика у Србији, није се дозвољавало да једно лице, које није гласало на избору у избору у једном крају или округу, може употребити право жалбе против избора у другом крају или округу.

За нас је ново то што се сада овде истиче да могу подносити жалбу и друга непозвана лица из других крајева и да се по њима решава а то је, господо, врло хрђав преседај, кога не-

семо усвојити. Међутим, господо, мислим, да би се огрешили још и о једном другом принципу. Ако би усвојили гледиште, да се верификациони одбор и Народно Представништво морају руководити разлозима господина говорника, да се чека док се не појави жалба на изборе, треба знати, да има одређени дан, докле се подносе жалбе против избора народних посланика, и ако се у томе одређеном времену те жалбе не буду појавиле, онда се прелази преко тога према документима, који су до тога дана поднети, а за оверовљење вреди извештај бирачког одбора.

Од куда би, господо, сад то било добро, усвојити и то гледиште, да ми, Народно Представништво чекамо, хоће ли бити какве жалбе, управо да је изнудимо да буде, да бисмо имали чиме да се забављамо овде? Чим та жалба није стигла на време она се не може ни очекивати, а ако је жалба постојала како тврди г. предговорник, а сада није ту, онда треба наћи пута и начина, на који је она нестала и онда то документовати пред Народним Представништом, да би се оно при гласању могло одредити. Али најмање је било демократски и коледијално, да господа из личног нерасположења из једнога округа у ком не живе подносе жалбе против избора својих колега извршеним у савим другим окрузима и то сад у невреме. Колико ту има политичког морала, ја то остављам свима мислећим људима, да цене. Ја нећу само да учиним замерку што су то господа посланици урадили, али истичем ово, као врло рђав преседан ако би се и у будуће тако радило, јер то би понизило и оне који подносе жалбе, а највише једно Народно Представништво, које тежи да се у своме раду руководи принципима демократизма.

Ја понављам моју молбу на народно Представништво да преко ове друге тачке пређе, да остане сама себи доследна, да не одваја своју одлуку од већ раније изречене одлуке за Крсту Ђорђевића, проту из Битоља и његовог заменика и да овај избор као неоспоран огласи, а изабраног посланика прими.

ВИТОМИР КОРАЋ: Да ли се може полицајски чиновник изабрати за посланика у ово Привремено Народно Представништво или не? Ја прихваћам све оне разлоге које је господин предговорник овде изнио, али закона ту нема који би ово питање ријешно. Ми имамо мандате по разним принципима и оправдано је кад наш клуб гласује за нетрагу да ли је мандат господина Ђирковића добивен неправилним начином.

Потпредседник др. ИВАН РИВАР: Реч има господин извештач.

Извештач: др. ХЕНРИК КРИЗМАН: При опјени избора извршених у јужној Србији, верификациони је одбор стао на становиште, да ли је која околност могла имати утјецаја на слободу и резултат избора. То је нарочито важно у јужној Србији где је велики један политички разлог и интерес да избори буду слободни, да не буде ни сјене сумње, да ли је судјеловала при томе државна власт. Полазећи с тога начелног гледишта верификациони је одбор код избора господина Јована Ђирковића пронашао да је био полицијски чиновник. Он је 12. фебруара затражио своје умировљење а разријешен је своје службе тек 1. марта 1919. А већ други дан после тога били су избори повјереника и он је вршио своју службу и судјеловао код припрема избора повјереника и он Избор пак повјереника је један од најважнијих аката самога избора. Акт од 8. марта број 540, о распису избора у Јужној Србији одређује изричито да не може бити кандидатом један полицајски чиновник. То би било против чл. 96. Устава и чл. 18. Изборног закона који одређује да полицијски чиновник може бити кандидат тек онда ако мјесец дана прије расписа избора буде разријешен од службе. Одвојено је мишљење, да полицијски чиновник није на сам дан избора вршио никакав утиљив. Но у том случају предлаже, да је тај вршио своју службу до дана избора повјереника, а то је најважнији дио самога избора. На опаску посланика Славка Милетића, да је скупштина створила већ прејудицијске тиме, што је одобрила избор проте Крсте Ђорђевића одговарам, да ту нема прејудица јер против избора Крсте Ђорђевића није ни поднешена жалба, дочим је код Јована Ђирковића установљено, да је дан прије избора вршио у истом округу полицајску службу и да нема квалификације, која се тражи. (Жамор, који влада услијед разговора цојединих заступника, непрестано траје.)

Потпредседник др. ИВАН РИВАР: Господо народни посланици, молим да се већ једанпут смиристе и не разговарате, јер се не може чути господина извештача.

Извештач др. ХЕНРИК КРИЗМАН: Ако је одбор предложио, да се поништи избор повјереника, то је предложено за то, јер је сам кандидат Ђирковић судјеловао код избора повјереника. Он је судјеловао код расписа избора и до дана пред избор је вршио своју службу. На опаску посланика др. Станишића, зашто у извештај одбора није уврштено да се има поништити мандат господина Ђирковића, за то, јербо да није из јужне Србије, то зато није учињено јер одбор на то није полагао важности

према је из усмених изјава сазнао, да је Јован Ђирковић рођен у Црној Гори.

Верификациони одбор стајао је на ставовишту, да је она установа уредбе о изборима у Старој Србији и Македонији, по којој треба, да кандидат буде рођен у јужној Србији, доцесна нарочито и једино за то, да кандидат мора да позна прилике у старој Србији, а ово Народно Представништво, које има да учвршћује народно уједињење не може да се стави на ексклузивистичко становиште па да само то, што неко није рођен у старој Србији а боравио је тамо као народни радник много година, сматра за разлог, да му се укине мандат.

Најпосле отклањам предлог господина посланика Кораћа, да би се ријешење о овом мандату одгодило и повела некаква истрага, јер су све околности установљене, све су чињенице тачно извиђене и по њима се може донјети одлука. Према томе молим, да Народно Представништво прими у целости предлог верификационог одбора.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Прелазим се на гласање. (Посланик Јован Ђирковић: Молим реч.) Ја сам закључно дебату о овој ствари. Ја сам нарочито два пута питао, да ли жели ко говорити, па се није нико јавио. (Посланик Јован Ђирковић: Ја сам се јавио за реч, али ме нисте видели.) Онда изволите.

ЈОВАН ЂИРКОВИЋ: Господни извештац се је позвао на одредбе Устава и изборног закона Краљевине Србије. Ја би молио господина министра унутрашњих дела, да изјави, да ли су избори народних посланика у Старој Србији вршени по изборном закону и уставним одредбама старе Краљевине Србије, или по упуствима, које је изволно издати, јер ће то целу ствар разјаснити. Ја тврдим, а то ће потврдити и сви моји другови из тих крајева, да се избор посланика тамо није вршио ни по уставним одредбама, ни по изборном закону Краљевине Србије; него по нарочитој одредби, коју је издао господин министар унутрашњих дела. У тој уредби изрично стоји, да за народне посланике не могу бити бирани они, који нису родом из тих крајева. Господо, ја нисам родом из тих крајева, и ако ми је одатле отац, дјед, прајед и шукундјед, а и ја сам провео цео живот тамо. Ја сам само рођен у Црној Гори, и то једино што ми се може оспорити и ништа друго.

Господа у верификационом одбору кажу, да постоји наредба министра унутрашњих дела, да не може полицијски орган бити кандидат за посланика. То је тачно, али је та наредба изашла много доцније после избора повереника, и

то на питање једног окружног начелника, али ја тада нисам био полицијски чиновник. Ја сам дужност предао 1. марта, а тај је одговор господина министра дошао 20. марта. Затим и ту је наредбу господин министар потро тиме, што је у оној листи, којом се саопћује, да се бирају посланици за те крајеве саопћено име и презиме кандидата, који је активни секретар министарства унутрашњих дела прве класе. Ја бих жељено, да је тај секретар и изабран, јер би чинио част овоме Представништву, и био достојан народни представник, јер је то војвода Јован Бабушки. (Одобравање.)

Дакле, мени би се могао спорити мандат само због тога, што нисам рођен у оним крајевима. Тај исти случај је и са господином Шушкаловићем. Међутим господин Шушкаловић је прошао, и његов је мандат верифициран. Хоћу ли ја проћи, или не, не знам, а нисам устао, да браним мој мандат и да икога молим за помоћ, него да објасним ствар.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Ријеч има господин министар унутрашњих дела.

СВЕТОЗАР ПРИБИЋЕВИЋ: Ради објашњења имам да кажем само толико да, додуше, стоји да су избори вршени према једној уредби, која је »sui generis«, да нису вршени према изборном закону, који је важио за досадашњу Краљевину Србију; о томе нема никакве сумње. Имам да извршим само ту корекцију, да министар унутрашњих дела није издао ту уредбу, него да ју је прописала краљевска влада. (Гласови: То је све једно.) Није то све једно, то је велика разлика. Даље ја имам да учиним још и ту корекцију, да министар унутрашњих дела није саопћитио никакве кандидате, него да су као кандидати саопћитени они, који су установљени споразумом странака.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Пошто се нико више није пријавио за реч, прелазимо на гласање. Гласаће се о првој алинеји тачке II, која се тиче мандата народног посланика г. Јована Ђирковића, и то ће се најпре гласати о извештају верификационог одбора. Ако тај извештај верификационог одбора не буде примљен, онда ће се гласати о предлогу посланика г. Ломовића, који тражи да се мандат господина Ђирковића ослажи и гласаће се о предлогу народног посланика господина Кораћа, да се овај извештај верификационог одбора у погледу мандата г. Ђирковића врати патрат верификационом одбору. Гласаће се поименично, јер је такав предлог поднесен.

ВИТОМИР КОРАЋ: Ја сам молио, да се прво гласање одгоди.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: По словнику, председник има право формулисати гласање. Ако падне извештај верификационог одбора, онда ће се гласати и о једном, и о другом предлогу.

Гласаће се поименично, јер је поднесен предлог од довољног броја чланова. Молим секретара господина Бојиновића, да прочита овај предлог.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ чита предлог за поименични гласање потписан од довољног броја посланика.

Има дакле довољно предлагача.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Пошто је довољан број, то ћемо гласати поименично. Она господа народни посланици, који гласају за извештај верификационог одбора, алинеја I. тачка II., у колико се односи на мандат господина Јована Ђирковића, онда дакле господа, која гласају за извештај већине верификационог одбора алинеја I. тачка II. гласаће за, а ко буде гласао против, т. ј. ко буде гласао за предлог господина Ломовића, гласаће против.

ДРАГ. ПЕВИЋ: Ми смо вашу објаву овако разумели: Ко је за другу тачку извештаја верификационог одбора, одговараће на прозивку са »за«, а који је против те друге тачке одговараће на прозивку са »против«.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Да, за алинеју II.

ДРАГ. ПЕВИЋ: Не, ко је за алинеју II., него који је за тачку II. гласаће »за«, а који је против, гласаће »против«.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Молим господина секретара да прочита тачку II.

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ: Гласа ли се само за прву алинеју у колико се односи на мандат господина Ђирковића, или се гласа за целу тачку, у којој се тражи уништај и других избора?

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Гласа се за целу тачку II. и сад ће је господин референт прочитати.

Референт др. ХЕНРИК КРИЗМАН (чита): Тачка II. Односно избора господина Јована Ђирковића, инспектора Министарства Унутрашњих Дела у Битољу (заменик Методије Пејовић), посланика за округ Битољски, уложена је жалба Антонија Тодоровића и другова из Призрена, коме се оспорава мандат јер као полицијски чиновник није имао пасивно изборно право ни по Уставу, ни по упутству Мин. Унутрашњих Дела за обаву избора на-

родних посланика у Јужној Србији. Одбор је већином гласова одлучно, да се избор повереника изврши на дан 2. марта о. г. и избор посланика господина Јована Ђирковића поништи с разлогом, што је господин Ђирковић по његовом признању разрешен дужности полицијског функционера у округу Битољском на дан 1. марта ове године, док су избори повереника за исти округ вршени сутрадан 2. марта ове године, јер је тиме слобода избора и сам резултат истог доведен у сумњу, што је он код припрема за те изборе сам суделовао као такав до 2. марта ове године.

Код ове одлуке имају своје одвојено мишљење господа Урош Ломовић и Драгутин Лончар, јер да жељени факат није био од утицаја на резултата избора, пошто је господин Ђирковић био пензионисан указом од 13. фебруара.

Ово своје одвојено мишљење изнет ће усмено Представништву.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Гласаће се о овоме како је господин референт овде прочитао.

Господа народни посланици, који су за извештај како је прочитан, гласаће за, а они који су против гласаће против.

Изволите чути прозив.

Секретар ЈОСИФ БОЈИНОВИЋ прозива господо посланик и они су гласали овако:

1. Адолф Рибникар за.
2. Алберт Крамер др. за.
3. Др. Аца Богдановић за.
4. Алкеса Жујовић није овде.
5. Др. Александер Мијовић није овде.
6. Др. Александер Павичевић није овде.
7. Др. Александер Рокнић против.
8. Др. Алкеса Стапишић против.
9. Андрија М. Протић против.
10. Андрија Радовић није овде.
11. Андрија М. Станић није овде.
12. Андрија Цветковић није овде.
13. Анђелко Нешић против.
14. Анте Ђукић за.
15. Др. Анте Јагић није овде.
16. Др. Анте Павелић није овде.
17. Др. Анте Тресић-Павичић није овде.
18. Др. Анте Трумбић није овде.
19. Др. Антун Коронез није овде.
20. Антун Кристан против.
21. Антун Супшић није овде.
22. Антоније Тодоровић за.
23. Атанасије Шарковић за.
24. Антун пл. Михаловић за.
25. Ахмед Салибеговић није овде.
26. Блашко Рајић против.

27. Др. Богдан Медаковић није овде.
28. Богдан Михајловић против.
29. Божидар Поповић против.
30. Др. Божо Вукотић за.
31. Боривоје Ј. Поповић за.
32. Валеријан Прибићевић за.
33. Васа Богојевић против.
34. Васа Кнежевић против.
35. Васа Муачевић за.
36. Др. Велизар Јанковић против.
37. Др. Велимир Дежелић није овде.
38. Велислав М. Вуловић за.
39. Велислав Михајловић против.
40. Веља Вукичевић није овде.
41. Веселав Вилдер за.
42. Вилим Букшег против.
43. Витомир Кораћ против.
44. Вјекослав Јелавић није овде.
45. Др. Вјекослав Куковец за.
46. Вјекослав Спинчић није овде.
47. Влада Савић против.
48. Др. Владимир Талдаревић није овде.
49. Др. Владимир Ђоровић за.
50. Др. Војислав Бесаровић није овде.
51. Др. Војислав С. Вељковић за.
52. Др. Војислав Маринковић за.
53. Војислав Шола против.
54. Др. Гавра Манојловић није овде.
55. Глигорије Анастасијевић за.
56. Глигорије Дрекаловић за.
57. Глигорије Јефтановић за.
58. Грга Тушкан није овде.
59. Др. Гргур Будислав Анђелиновић није овде.
60. Данило Димовић за.
61. Фра. Дидак Бунтић за.
62. Димитрије Зашић за.
63. Димитрије Машинић није овде.
64. Димитрије Попадић против.
65. Др. Динко Пуц за.
66. Драгић Муцић за.
67. Драгица Лапчевић није овде.
68. Драгољуб М. Божиновић против.
69. Драгољуб М. Јоксимовић није овде.
70. Др. Драгољуб Павловић није овде.
71. Драгутин К. Васић против.
72. Др. Драгутин Лончар за.
73. Драгутин Пенчић за.
74. Душан Васиљевић није овде.
75. Душан Кеџмановић за.
76. Др. Душан Пелеш није овде.
77. Др. Душан Поповић није овде.
78. Душан Тушановић против.
79. Вока Ж. Брачницац против.
80. Ђорђе Златковић за.
81. Ђорђе Несторовић за.
82. Ђорђе Пејановић није овде.
83. Др. Ђуро Шурмин није овде.
84. Ђуро Цамоња за.
85. Др. Едмунд Лукинић није овде.
86. Др. Ејуб Муџезиновић није овде.
87. Др. Жарко Миладиновић против.
88. Живан Витолић против.
89. Др. Живко Бertiћ за.
90. Др. Живко Њежмић за.
91. Др. Живко Петричић није овде.
92. Др. Живко Продановић није овде.
93. Живојин А. Златановић за.
94. Живојин Златић за.
95. Живојин Рафајловић за.
96. Живојин С. Тајсић против.
97. Живојин Шобић није овде.
98. Др. Здравко Ковачевић није овде.
99. Ибрахим Сарић за.
100. Иван Весењак није овде.
101. Иван Кејжар за.
102. Иван Ковачевић није овде.
103. Др. Иво Крниц није овде.
104. Др. Иван Лорковић није овде.
105. Др. Иван Марија Чок није овде.
106. Иван Мештровић није овде.
107. Др. Иван Новак за.
108. Др. Иван Палечек није овде.
109. Иван Першић није овде.
110. Др. Ивн Пошчић за.
111. Др. Иван Рибар за.
112. Др. Иван Рикард Краус није овде.
113. Др. Иван Свегл није овде.
114. Иво Гризигони није овде.
115. Иво Еветовић није овде.
116. Иво Штефаник није овде.
117. Илија Илић није овде.
118. Илија Лумовић за.
119. Илија П. Михајловић није овде.
120. Јанез Бродар није овде.
121. Јанез Штрцип није овде.
122. Др. Јанко Шимрак није овде.
123. Јаша М. Продановић није овде.
124. Јово Бањанин није овде.
125. Јован Шмитран није овде.
126. Др. Јован Манојловић није овде.
127. Др. Јозо Сунарић није овде.
128. Јордан Бабановић за.
129. Јосип Гостинчар није овде.
130. Др. Јосип Ловренчић није овде.
131. Јосип Копач против.
132. Јосип Петејан није овде.
133. Јосип Смодлака није овде.
134. Јосип Фон није овде.
135. Јосип Хохњец није овде.
136. Јосиф Војиновић за.
137. Јосиф Рајачић није овде.
138. Јоца М. Јовановић против.
139. Јоца М. Селић није овде.

140. Дон Гурај Бишкин за.
 141. Керубин Шегвић није овде.
 142. Коста Божић није овде.
 143. Коста Кујунџић за.
 144. Коста Стојановић није овде.
 145. Коста Ј. Тимотијевић за.
 146. Крста Ђорђевић није овде.
 147. Крста Д. Марковић за.
 148. Др. Лавослав Ханжек није овде.
 149. Др. Ладислав Полић није овде.
 150. Лазар Дамјановић није овде.
 151. Лаза С. Поповић за.
 152. Др. Ловро Погачник није овде.
 153. Др. Лука Чабрајић није овде.
 154. Љуба Бабић-Балски није овде.
 155. Фра Љубомир Галић није овде.
 156. Др. Макс Рошић није овде.
 157. Максим Ђурковић није овде.
 158. Маринко Станојевић против.
 159. Марко Даковић није овде.
 160. Марко Матановић за.
 161. Марко М. Трифковић није овде.
 162. Др. Мартин Мартић није овде.
 163. Др. Мате Дринковић није овде.
 164. Др. Матко Лагиња није овде.
 165. Др. Мелко Чинџија није овде.
 166. Мелхиор Чобал против.
 167. Др. Мехмед Зечевић није овде.
 168. Др. Мехмед Спахо за.
 169. Др. Милadin Свињарев није овде.
 170. Милadin Стефановић против.
 171. Др. Милан Јојкић.
 172. Милан Капетаповић против.
 173. Милан Марјановић није овде.
 174. Др. Милан Марковић за.
 175. Милан Недељковић против.
 176. Милан Протић против.
 177. Милан Ројц није овде.
 178. Др. Милан Секулић није овде.
 179. Милан Тоцаловић није овде.
 180. Др. Миленко Марковић за.
 181. Мијо Етингер за.
 182. Миливоје Башић није овде.
 183. Милоје Ж. Јовановић за.
 184. Милован Лазаревић није овде.
 185. Милорад Драшковић није овде.
 186. Милорад М. Павловић није овде.
 187. Милан Трифуновић није овде.
 188. Милутин Б. Драговић против.
 189. Милутин Мажуранић није овде.
 190. Милутин Станојевић за.
 191. Гроф Мирослав Кулмер није овде.
 192. Мита Ђорђевић против.
 193. Мита Клицић није овде.
 194. Др. Мита Мушички није овде.
 195. Др. Мита Тоцаловачки није овде.
 196. Михајло Благојевић за.
 197. Михајло Ивановић против.
 198. Михајло В. Илић против.
 199. Михајло М. Илић против.
 200. Михајло Јовановић није овде.
 201. Михајло Р. Радивојевић за.
 202. Михајло Шкорић није овде.
 203. Др. Михајло Шушкаловић за.
 204. Мишо Кутузовић за.
 205. Младен Поповић за.
 206. Др. Момчило А. Нинчић није овде.
 207. Настас Петровић није овде.
 208. Никодије С. Милетић против.
 209. Др. Никола Винтерхалтер није овде.
 210. Никола Мичић против.
 211. Никола К. Пашић није овде.
 212. Др. Никола Суботић није овде.
 213. Др. Оскар Рибар није овде.
 214. Др. Павел Пестотник за.
 215. Паја Драгић за.
 216. Пера Јовановић није овде.
 217. Пера Милорадовић против.
 218. Перослав Паскијевић није овде.
 219. Петар Вуксановић није овде.
 220. Радован Бошковић није овде.
 221. Др. Радован Марковић није овде.
 222. Др. Радоје Јовановић за.
 223. Радослав Агатовић није овде.
 224. Ранко Обрадовић против.
 225. Риста Трајковић није овде.
 226. Сава А. Бајковић није овде.
 227. Сава Вукојичић није овде.
 228. Др. Саво Љубобратић за.
 229. Сали-бег Расовац против.
 230. Др. Светислав Поповић за.
 231. Светозар К. Ђорђевић за.
 232. Светозар Прибићевић за.
 233. Др. Светозар Ритиг није овде.
 234. Светозар Хаџић против.
 235. Серафим Кретић није овде.
 236. Серафим Поповић против.
 237. Сима Ераковић за.
 238. Сима Пергић за.
 239. Др. Славко Милетић није овде.
 240. Славко Хенч против.
 241. Спасоје Пилетић за.
 242. Сретен В. Којић против.
 243. Др. Срђан Будисављевић није овде.
 244. Дон Станко Башић није овде.
 245. Станко Павичевић за.
 246. Др. Станојло Вукчевић није овде.
 247. Др. Стеван Симеоновић-Чокић није овде.
 248. Др. Стипан Војнић-Тушић није овде.
 249. Др. Стјепан Кукрић за.
 250. Др. Стјепан Сркулџ није овде.
 251. Стојан Костић против.

252. Стојан М. Протић против.
 253. Стојан Д. Рибарац није овде.
 254. Суљага Салиагић против.
 255. Темко Поповић против.
 256. Тихомир Д. Драшковић за.
 258. Тодор Божовић за.
 259. Тодор Станковић није овде.
 260. Тома Поповић није овде.
 261. Трифко Жугић за.
 262. Др. Тугомир Алаушовић за.
 263. Др. Урош Круљ није овде.
 264. Урош Ломовић против.
 265. Фран Воглар за.
 266. Фран Графенауер није овде.
 267. Фран Пишек није овде.
 268. Др. Фран Шаубах није овде.
 269. Др. Фрањо Јанковић није овде.
 270. Др. Фрањо Новак није овде.
 271. Др. Фрањо Пољак за.
 272. Фрањо Смодеј није овде.
 273. Др. Халиг-бег Храсница није овде.
 274. Хамид Хаџи Сврзо за.
 275. Др. Хенрик Кризман за.
 276. Хуснија Вумрукчић није овде.
 277. Пезар Акачић није овде.
 278. Чедо Гагић против.
 279. Чедо А. Костић
 280. Шефкија Глухић за.
 281. Шериф Бајрам није овде.
 282. Шукрија Куртовић за.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Гласало је свега укупно 137 посланика. Од тога је гласало (Чује се: Нема довољан број посланика за решавање, стога треба седницу закључити.) Док ја не објавим резултат гласања нема нико права да говори. Господа секретари бележили су тачно имена посланика који су овде и ја њима као и ви, треба да верујемо. Гласало је свега 137 посланика. Од тога броја 84 гласало је за, а 53 против.

Према списку, Народно Представништво има 282 народних посланика, према томе кворум је 141 народни посланик. Пошто је гласало свега њих 137, мањка четворица за потребан кворум. У смислу нашега пословника ово гласање о овој тачци верификационог одбора ставиће се на гласање на следећој седници.

Прелазимо господо даље на дневни ред.

НИКОДИЈЕ МИЉЕТИЋ : Нема кворума, не можемо радити.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Господине посланиче, јесте ли се пријавили за реч и разлог са кога сте се пријавили?

У смислу пословника члан 117. — треба најпре пословник читати и после разговарати.

Пословник каже :

»Ако се приликом пребројавања обелодани да нема довољно посланика, онда ће се то питање поставити за дневни ред прве нове седнице, и то на првоме месту, а после тога се може наставити претрес и остали рад, у колико је он могућан без решавања, док за то потребног броја не буде«.

(Граја — чује се: нема посланика за решавање.) Господо посланици може се наставити претрес и остали рад у колико је он могућан без решавања докле зато потребног броја нема. Могуће да ћемо моћи расправљати без обзира на довољан број. Ево како видите дошло је још посланика и према томе можемо даље расправљати.

ДРАГИША ВАСИЋ : Молим за реч. (Граја.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Изволите говорити.

ДРАГИША ВАСИЋ : По пословнику, и по Уставу, рада скупштинског не може да буде ако нема једнога од половине више. Као што је гласањем констатовано да нема довољног броја посланика за решавање, седница се одмах закључује и наређује се друга. Али пошто је ово гласањем било констатовано то се седница одлаже. То мора да буде прва тачка дневног реда идућега дана. Тако је у закону и другаче не може да буде.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : О овоме што је изнео г. народни посланик односно повреде пословника даље дебате нема, те о томе има реч само председништво.

Ја опет тумачим члан 117 пословника да може бити даље расправе, јер се овде каже да се може после тога наставити претрес и остали рад, у колико је могућан без решавања, док зато потребног броја не има. То је јасан смисао пословника, и овога пословника у том смислу, ја ћу се држати.

Међутим ја овде констатујем да је пристуило још 10 посланика, и према томе, има кворума за даље расправљање и решавање. О овој тачци према пословнику нема нико више права да говори.

(Граја.)

БЛАШКО РАЈИЋ : Молим за реч.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч Блашко Рајић.

БЛАШКО РАЈИЋ : Ја хоћу да говорим о пословнику. У случају ако се настави седница молим г. председника да даде мало одмора и излаза. (Граја.)

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ : Молим за реч.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : О чему хоћете да говорите.

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ : Хоћу да говорим о вашем тумачењу пословника које је сасвим погрешно. Скупштина има да одлучи ко је у праву. Немојте радити противно парламентарном реду.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Ја вам писам дозволио реч, и ви, г. посланиче, немате речи.

(Велика граја.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР (наставља) : Изволите говорити.

НИКОДИЈЕ МИЛЕТИЋ : Члан 116. скупштинског пословника каже у првој тачци: Скупштина може решавати ако је у скупштинској седници један више од половине уставом одређеног броја посланика а у овом садањем случају од половине верификованих т. ј. изабраних посланика.

Како се овде гласањем констатовало да тога броја нема, онда је искључено свако решавање. А како је на дневном реду решавање, решавање подвлачим, предлога којег износи Верификациони Одбор, то даљег рада у парламенту не може бити, пошто нема потребнога броја за то решавање. Молим да се то решавање одложи за идућу седницу. Немојте да газите принципе, који су кроз противни и закону и парламентарном реду. (Драшко Рајић: Молим 5 минута одмора.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Одређујем паузу од 5 часака.

(Настаје одмор.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Седница се наставља. Молим господо народне посланике, да изволе заузети своја места. Констатирам да имаде довољан број народних посланика на окуну у смислу пословника, па према томе мо-

жемо наставити даље са дневним редом. За реч се је пријавио прије прелаза на дневни ред народни посланик, господин Букшек, да даде изјаву.

ВИЛИМ БУКШЕГ : Господо, ја констатирам, да је ово већ други случај за неколико дана, да нема кворума у овом Народном Представништву, и то увијек бива онда, када је довољно госпoде посланика у згради Народног Представништва. Нама је за чудо, да она странка, која имаде два министра у влади, нема, како би рекао, довољно снаге, да овдје документује своју боју, да се гласно одреди и то у једноме питању, које је без сумње, као што је питање о верификацији, доста осјетљиво. Морални претстиж овог Народног Представништва није тако јак, као што то бива код оних Народних Представништава, која излазе из народних избора и према томе би се требале и поједине странке одредити, да не би долазило до овакових жалосних призора као што је овај, да се у размаку од 8 дана два пута установљава, да нема довољан број посланика за спровођење расправа и гласање, односно, кад је гласање спроведено, да се мора понављати. Ја, господо, против таквих поступака у име социјал-демократске странке подижем протест, да се на овај начин не саботира Народно Представништво.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч господин посланик Франц Смодеј.

ФРАНЦ СМОДЕЈ : В имену Југослованског клуба изјављам, да је наша странка на тем впрашању десинтересирана. Доклер нисо меје наше државе долочене, желимо живети з всеми скупинами в зборници в најојжем пријатељском стику. Кер је то впрашање борбено впрашање, смо скленили, да се гласовања вздржимо.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Прелазимо на дневни ред. Молим господина референта, да изволи читати тачку 3.

Референт др. ХИНКО КРИЗМАН : (чита) При оцени избора Николе Дрмончића (зам. Никола Апостоловић) за посланика округа Тетовског; Шерифа Бајрама из Џиновца (зам. Мехмед Пеливановић) посланика за округ Призренски; др. Михајла Шушкаловића (зам. Харис Рахат Абдурахман) посланика за округ Скопски и Ђорђа Денковића (зам. Коца Тамбуровић) посланика за округ Кумановски. одбор је нашао: да се њихова имена налазе у изборним актима њихових округа, као избрани, и да су против избора г. Николе Дрмончића, Шериф Бајрама и др. Михајла Шушкаловића поднесене жалбе, али да њихова пуномоћија до овога часа нису

поднета одбору за верификацију. Зато одбор једногласно предлаже да се одлука о уредности ових избора одложи, док њихова пуномоћија не буду поднета.

Верификациони одбор умолио је Министра Унутрашњих Дела, да денешном потражи ова пуномоћија.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Жели ли неко да говори о овој тачки 3. ? (Не жели.) Питам Народно Представништво, прима ли ову тачку 3. ? (Прима.) Објављујем, да је тачка 3. примљена једногласно. Прелазимо на даљу тачку дневног реда, извештај верификационог одбора од 10. маја 1919. године.

Известилац др. ХИНКО КРИЗМАН : (чита.) Посланици Лазар Дамјановић и Спасоје Пилетић, оба из Црне Горе, поднели су своја приложена пуномоћија издана им по Председништву Велике Народне Скупштине у Подгорици. Пошто се њихова имена налазе као изабрана и решењима надлежног бирачког тела, то Верификациони Одбор сагласно са тачком III. свога главног извештаја од 10. марта 1919. год. предлаже, да се њихови мандати сматрају као неоспорни.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Прима ли Народно Представништво овај извештај ? (Прима.) Објављујем, да је примљен.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда. Молим господина известиоца, да изволи читати извештај од 13. маја 1919. год.

Известилац др. ХИНКО КРИЗМАН : (чита.) Верификациони одбор примио је накнадно пуномоћије др. Михајла Шушкаловића, лекара у Скопљу (заменик Харис Равет Абдурахмана), посланик за округ Скопски.

Против његовог избора уложене су две жалбе и то од стране г. Стојка Младеновића и другова и др. Алексе Станишића и другова, у којима се наводи: да др. Михајло Шушкаловић није рођен у Старој Србији, да није живео десет година непрекидно до избора у Јужној Србији, да је био под барјаком као санитетски мајор и да је се предао непријатељу у Скадру.

Одбор је са пет гласова против једне жалбе и огласно да избор треба сматрати неоспорен, јер др. Шушкаловић већ 27 година борави стално у Скопљу, а околност што је рођен у Сарајеву није на резултат и слободу избора имала никаквог утицаја, док остали наводи жалбе нису ничим поткрепљени.

С тога предлажемо, да Народно Представништво мандат др. Михајла Шушкаловића изволи огласити за неоспорен, а жалбе одбацити.

Код овог решења имао је своје одвојено мишљење г. Урош Ломовић.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Код овог извештаја има одвојено мишљење члана верификационог одбора г. Уроша Ломовића.

Молим господина референта, да то одвојено мишљење изволи прочитати.

Известилац др. ХИНКО КРИЗМАН : (чита.) Био сам мишљења да избор г. др. Шушкаловића за посланика округа Скопско треба поништити са разлога:

Овоме посланику оскудева бити услов предвиђен владиним расписом, који је у овом провизоријуму замјењивао изборни закон у крајевима јужне Србије а то је, што господин Шушкаловић није рођен у Јужној Србији. То дакле није једна обична неиспуњена формалност, већ је то најважнији услов, да је неко могао бити кандидат посланички у крајевима Јужне Србије. То је био разлог са кога су многи кандидати изостали, и ако су иначе према својој прошлости и раду имали поверења и уживали углед у народу, да су могли бити изабрани за посланике. Са тога узрока, што нису били рођени у Јужној Србији бирачки одбори неких округа одбијали су такве кандидације као противне начелу истакнутом у владином распису.

Са наведенога молим Народну Скупштину, да изволи одлучити: Да се избор за народнога посланика округа Скопског г. др. Михајла Шушкаловића уништи и нареди нов избор.

Београд, 13. маја 1919. год.

Члан верификационог одбора,
народни посланик,

Урош Ломовић с. р.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Жели ли ко од госпoде народних посланика да говори ? За реч се пријавио господин народни посланик Урош Ломовић.

УРОШ ЛОМОВИЋ : Госпoдо посланици, ја сам одвојио мишљење у овом избору. Јасна је ствар, да избор дра. Шушкаловића не може Народна Скупштина одобрити, ако хоће да води рачуна о доследности својој и о разлозима које сам изнео у одвојеном мишљењу. Влада је у провизоријуму кад нема изборног закона, и кад не вреди закон у Старој Србији и Македонији, те је влада издала један распис који је потпуно јасан. Одредбе предвиђене за личне услове потребне кандидату, стриктно су изложене онде, и оне се морају стриктно испуњавати, аналогно оном »*durum est lex*« стриктне су одредбе, али су оне за свакога који их мора испуњавати такве, да их не може обићи. Тамо стоји да један кандидат за народног представника мора имати тај лични услов, да је рођен у Јужној Србији. Влада је имала своје разлоге, зашто је то ста-

вила. У начелу ја би био противан томе, и могу изјавити, да сам противан томе владином наређењу, искрено да говоримо, али кад је влада то већ ставила у распис, онда значи да тако мора бити, иначе не би се јавио само господин др. Шушкаловић, него и многи други из других крајева могли би се јавити за кандидат. Одбациени су многи кандидати, који су се пријавили, али нису имали тај услов. Господин др. Шушкаловић имао је ту срећу и ако није из Јужне Србије, да је био кандидат, и изабран је. Ја сам, држећи се тога расписа, који је за мене закон, одвојно мишљење, и тражио поништај његовог избора, и молим Народно Представништво, да буде доследно, као што је у другим случајевима било доследно, те да поштује тај распис владин, да га и овде поштује као један закон. Стога се надам, да ако Скупштина не буде загрејана партијским осећајима, она ће поништити овај избор у интересу реда и правилног схватања владиних расписа.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч господин Глигорије Анастасијевић.

ГЛИГОРИЈЕ АНАСТАСИЈЕВИЋ : Досада у крајевима Јужне Србије владало се по уредбама. Ја се надам, да ће се престати једном с тиме, јер је то жеља тог народа и не може без тога тај народ имати својих правих представника, нити својих политичких права. Јер мислим да тај народ није заслужио да се изузетно третира од свих осталих грађана наше државе. У овом случају посланици за Јужну Србију су такође бирани по уредби. Господин Урош Ломовић, који је највише настојавао овде да буде доследности, он је, господо, био недоследан. Сам г. Ђирковић је признао да је рођен на Цетињу, био је мало час брањен приликом његовог избора од стране господина Ломовића и господин Ломовић гласао је, да се одобри његов избор, а сад, кад је питање о избору г. др. Шушкаловића, само зато што није рођен у Македонији, он је гласао против и апелира на Народно Представништво да поништи избор г. др. Шушкаловића. Дакле он је сам био недоследан. Али ја ћу прећи преко тога.

Дошао ми се је ономад један говор једног посланика, мислим да је био др. Њежић, кад је било речи о мандату господина др. Радоја Јовановића. Он је врло лепо и образложеним речима истакао, да ми овде увек треба да пређемо преко тога, те да ми при избору народних посланика нећемо гласати у оне географске границе, које су досада нас делиле, већ да ћемо показати, да је ово Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца једна нераздвојена целина.

Господо, пориче се мандат једном посланику, који је цео свој живот, целу своју младост и своју снагу положио у оним крајевима Јужне Србије, у Македонији, који је проживео тако тешка времена, каква су била за време турске владавине. Тај човек који је стављао и свој живот на копку и страдао за свој народ, био је тада добар, када је радио за нашу националну ствар, а сада има људи, који би хтели да пониште његов избор. Кад је он био кандидован за народног посланика, цела је Македонија била тиме задовољна, јер то је човек, с којим бисмо се ми могли поносити не само у нашој држави, него и пред целим светом. (Жагор и објашњавање између посланика Већеслава Вилдера и посланика из социјал-демократске странке.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Господо, молим к послу.

ГЛИГОР АНАСТАСИЈЕВИЋ (наставља) : Верификациони одбор је решио, да се оснажи избор г. Шушкаловића. Г. Ломовић каже, да посланици из Јужне Србије морају бити рођен тамо. Мени се чини да у оваким случајевима увек треба тражити дух закона, као што то и судови свагда чине. Ми треба да видимо, господо, да један човек, који је 30 година живео у тим крајевима, није добио никаква политичка и грађанска права. Да је живео и у најназаднијој држави, стекао би за 30 година политичка и грађанска права. Ја ћу се у овом случају користити и изјавом г. министра унутрашњих дела. Он је казао, ми смо то народу дали, али ако би народ прешао преко тога, влада не би од тога правила питање. И занета, господо, чудо би и било, кад би влада од тога правила питање.

Ако нам је поле стало до одржања ауторитета овога дома, и до тога, да не допустимо, да се овде одузимају политичка и грађанска права једном угледном и ваљаном човеку, који је 30 година живео у Македонији, ја се надам, да ће Народна Скупштина оснажити овај избор.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има рјеч госп. Урош Ломовић, ради личног објашњења.

УРОШ ЛОМОВИЋ : Погрешно је г. предговорник, кад је казао, да сам био недоследан. То није тачно. У жалби против избора г. Ђирковића нигде није наведено, да је он рођен изван Македоније. Г. Предговорник је писац те жалбе, и он сам није навео то, да г. Ђирковић није рођен у Јужној Србији. Исто тако ни ја се нисам могао сетити тога, да он није рођен у Јужној Србији. Чуо сам, да је он из Плевља, а Плевља су у Јужној Србији. Чуо сам и то, да је његов отац живео у Плевљу, и да је отуда од турског

зудума морао побећи у Црну Гору. Дакле, г. Ђирковић је пореклом из Плевља, а Плевља су у Јужној Србији. Г. предговорник, дакле, нема права да ми предбацује некакву недоследност.

Ја питам Народну Скупштину: зар не може да буде у Скупштини посланик бивши српски полицијски чиновник г. Ђирковић, а може да буде бивши чиновник бугарске државе, као што је г. предговорник био, јер је господин био начелник среза прокупачког или лесковачког, за време бугарске владавине.

То сам имао да кажем г. предговорнику, јер он прави алузију на г. Ђирковића, који је био српски државни чиновник.

Ово сам уверење морао да наведем због тога, што у жалби стоји тај навод. Господин народни посланик био је начелник среза Прокупачког или Лесковачког за време бугарске владавине и ја сам то упоређење морао навести.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч г. Анастасијевић ради личног обавештења.

ГЛИГОРИЈЕ АНАСТАСИЈЕВИЋ: Господо, господин Ломовић ми је пребацио, да нисам достојан бити овде. Чини ми се, да сам поверењем народа дошао до овога места. Жалба против мандата господина Ђирковића сасвим је основана, јер је он био окружни начелник уочи избора, што закон на ни уредба не допуштају. Да се мандат господина Ђирковића поништи због тога што је он рођен на Цетињу, од тога ја нисам правно питање. За Шушкаловића ниста је принцип и у томе сам доследан био.

Друго је питање, које је господин Ломовић овде истакао, то, да не може бити народни посланик српски чиновник а може бити бугарски. Дозволите, господо, да вам дам ово објашњење. Јасно је у овој уредби наведено, да може бити изабран за посланика онај, који је живео 10 година непрекидно у јужним крајевима, а ја сам рођен у Кавадару и тамо живим са породицом. Пребачено ми је, да сам био бугарски срезки начелник. То је, господо, лаж и то није тачно. Био сам српски начелник 25 дана у Кочанима, али не бугарски него српски и то постављен од наших српских војних власти, која су ме затекле у Кочанима као интернираног од Бугара, и ослободиле. То сам ја изјавио и верификацијом одбору, и ја жалим да у овоме случају овде може господин Ломовић, један народни представник, да пушта овде и сироводи једну такву лаж. (На левици плескање. Жагор на десници.)

Господо, ја сам мало час казао, зашто сам гласао против Ђирковићевог мандата. Гласао сам за то, што је он од оних чиновника за које

сам казао, да су компромитовали државну власт, да су компромитовали и народ, и државу, као правну државу, унутра и у ономе свету, који се је ослободио, а и према вањском свету. Ако се некоме чиновнику неко не допаде у јужним крајевима Србије и Македоније, он је одмах прогањан, пребацује му се да је Бугарин и одлази одатле. То је био систем режима који је код нас владао и који није још укинута потпуно. Једанпут се већ мора престати с тим, ако хоћете да онај народ живи као лојалан и добар српски грађанин. (На левици плескање.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч господин Урош Ломовић.

УРОШ ЛОМОВИЋ: Господин је био директор банке у бугарској држави.

АНТОНИЈЕ ТОДОРОВИЋ: Господо народни посланици, господин Анастасијевић је син нових крајева, и ја се гнушам, што се нашло таквих људи који, у место да нас прикупе, отуђују нас. Друго, господо, што господин Ломовић стриктно хоће да брани уредбу, томе се не чудим, јер је он присталица оне странке, која је управљала у новим крајевима по уредбама. (На левици плескање. Жагор на десници.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Молим, господо, мир. Господина народног посланика молим, да бира блаже изразе.

АНТОНИЈЕ ТОДОРОВИЋ: Поводом дебате о мандату др. Шушкаловића, нека ми буде допуштено, да се задржим баш на томе питању, да ли треба овде бранити стриктно не један закон, не једну уредбу, већ један распис.

Господо посланици, ми смо пет и по векова живели у најреакционарнијој држави, о којој се у Европи знало, да је најгора у погледу грађанске и политичке слободе. И сасвим природно наша жудња за ослобођењем била је много јача и много интензивнија него ма код кога од вас, који сте из северних и западних крајева наше краљевине. Та жудња за ослобођењем је била у толико већа, у колико смо у Србији, — Пијемонту, гледали пример најширијих демократских слобода, и улазак, присаједињење наше краљевине Србији, значило је улазак у ту демократску либералну заједницу као равноправни савругари. Али шта, господо? Они, који беху на управи а не нео народ, то подвлачим, у место да нас приме као равноправну браћу, они нас ставише у подчињени положај. У место постојећих закона, који владаше у Србији, за нас донесоме изузетне уредбе, изузетне расписе и наређења тако, да дођемо у један изузетан положај, у положај не равноправног, већ подчињеног члана заједнице. Па бар, да нам, го-

снодо, дадесте да имамо право учешћа у доношењу уредаба и то не право решавајуће, већ право саветодавно, али не. Донашаху се уредбе без нас а за нас. То нас је болело, колико због тога, што те уредбе нису донашане у духу наших потреба и наших прилика у толико више, што нам они вређају наш национални понос. (Жагор.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Молим господина народног посланика, да се тачно држи дневног реда и да говори о извештају. Молим к послу!

АНТОНИЈЕ ТОДОРОВИЋ: Никако се неби могли помирити с тим фактом, да нескоједна и недељива целина са својим Нијемонтом. Али, настало је ново доба. Дошло је опште присаједињење нашег троименог народа и сасвим је природно ми смо се бар надали да ће то време донети нама боље и сносљивије стање. Долазак посланика из Јужних Нових Крајева један је корак унапред. Али у томе се погрешило, јер је донета још једна уредба овет без нас а за нас. По тој уредби, господо, забрањено је, да ми бирамо једног човека, који је 27 година живео, односно, који је цео свој живот посветио нама. Господо, прошле седнице лепо је један господин рекао: одкуда Босанци не могу захтевати, да изаберу за свога представника једнога Шумадинца, а ја вас питам одкуд забрањујете Скопњу да воли Сарајево и да човека из Сарајева пошаље овамо. Можда ће ми се рећи: хтело се, да добу људи из тих крајева, који познају прилике. Па господо, један човјек, који живи 27 година тамо, ваљда зна те прилике.

Господо, ваше гласање за нас значи одговор, да ли ћете и сада да ограничите слободну манифестацију наше воље и да поништите овај избор. Потврдите ли нам овај избор, даћете нам донекле сатисфакцију и казати, да ће бити барем боља будућност, него ли је била прошлост. (Пљесак.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Реч имаде господин народни заступник Витомир Кораћ.

ВИТОМИР КОРАЋ: Господо народни посланици! Пригодом расправе о верификацији мандата господина Ђирковића, ја сам изјавио, да ће наш клуб гласовати за ускрату о мандату господина Ђирковића и за оверовљење мандата господина Шушкаловића. И не би се према тому јавио за реч, да није пала једна незгодна упадица са стране господина посланика Вилдера, која ме сили, да образложимо своје становиште. Господин заступник Вилдер уопец у расправу један момонат, који мислим да није згодан, а то је, кад пита за моралне квалитете људи, који

долазе у Народно Представништво. То је у првоме реду, мислим, ствар изборника, и о томе се може говорити у изборној борби. Али јер до сада није било нићи у једному закону предвиђено, какве моралне квалитете мора имати народни заступник. На пример да ли те потребне моралне квалитете има човек, који је гласао за Тисине ратне редите и тиме за уништење нашега народа, да ли те квалитете има онај човек, који је седно у ратним централама и богатио се, док су други лили своју крв (Пљесак код социјалисте.) Ако, господо, почнемо о моралним квалитетима, мислим, да ћемо заћи на склиско поље. Ради тога нисам избор господина Ђирковића процјењивао са становишта његових моралних квалитета, нићи смо гласовали за његово овјеровљење. Ја сам ставио предлог у име нашег клуба, да се то одбоди, да чујемо тужбу против тога избора и да видимо евентуалне злоупотребе. Пошто нисте на то пристали ми смо гласали само против уништења мандата, а исто би тако гласали и против предлога господина Ломовића, да се тај мандат оверови. Тако ствар стоји и толико сам имао да кажем на упадицу господина Вилдера.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Реч има господин народни посланик Вилдер на личну примједу.

ВЕЂЕСЛАВ ВИЛДЕР: Кад сам ја добацно ту упадицу онда сам мислио, а само то се је могло разумјети, да су господа гласујући против предлога верификационог одбора, да се не верифицира мандат господина Ђирковића гласали за верификацију господина Ђирковића. Али није се радило у овоме случају о моралној квалитети једног господина, него се радило о његовом званичном положају као политичког чиновника, који је у том својству могао дјеловати на избор повјереника, а ти повјереници одлучни су по избор посланика. О тому се ради, а не моралној квалитети. Ако бисмо говорили о моралној квалитети онако, како је споменуо господин предговорник, онда бисмо једнаке проценте могли наћи у свакој страни. А да не би можда ко мислио, да сам ја можда седно у којој ратној централни, морам изјавити, да ја за читаво време рата нисам сједио у ниједној централни, него сам на почетку рата сједио у тамници. (Пљесак.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Реч има господин Алекса Станишић.

Др. **АЛЕКСА СТАНИШИЋ:** Господо, при дебати о мандату господина Ђирковића ја сам истакао своје гледиште. Из тога се могло видети да нисам био везан гледиштем ове или оне посланичко-партијске групе, него да сам стао на

једно независно и принципијелно становниште. На томе становништу сам био и онда, кад сам са својим друговима поднео жалбу против избора господина дра. Шушкаловића. Због тога се надам да ће сва господа посланици бити вољни да саслушају разлоге, који говоре против овога избора као и против извештаја Верификационог Одбора, по коме би се избор имао оспорити.

Господо, овде је довољно пута истицано, да је избор посланика у Јужној Србији вршен према распису наше владе. Тај распис владе важио је као изборна уредба или као изборни закон и све су изборне радње имале према њему као таквом да се изводе. Поткрепљујући и браћећи своју и својих другова жалбу у Верификационом Одбору, ја сам то довољно нагласио. У том одбору међутим преовладало је мишљење да се изборни распис или уредба, који је важио као закон, не мора узимати строго у обзир, нарочито у том случају; кад о томе расправља законодавно тело. На супрот томе ја мислим, да законодавно тело баш зато што је законодавно, не сме стати на то гледиште. Ако би та изборна уредба имала поново да послужи као база за вршење избора и Народно Представништво налазило разлога да је измени, оно има право да то учини како за сходно пађе. Али кад је уредба служила већ као законска одредница за већ извршене изборе, онда јој нико на ни Народно Представништво не може одривати законску силу нарочито у питањима верификације мандата, који су избором по тој уредби добивени. Буде ли се допустило друкчије схватање и тумачење, онда долазимо у дилему: или се та уредба, на основу које су бирани посланици, има сматрати као закон и стриктно свуда проводити, или цео избор нас двадесет четворице не важи, пошто уредба нема законску силу. Господо, ја вас молим да помогнете моје гледиште, јер ако се ставимо на супротни гледиште, по коме уредба нема силу закона, онда се бојим да се не упутимо овим правцем, на коме ћемо морати пресећи једну грану, на којој много што шта стоји у овој нашој садањој Држави. Како за то свакако нема ни најмање расположења нићи разлога, онда остаје да будемо против извештаја Верификационог Одбора, у коме се није узела у обзир једна од главних одредница за правилан поступак у верификацији мандата. Уредба по којој су вршени избори служила је као закон изборни и према томе наш је задатак у овом случају да што тачнију примену Уредбе бранимо.

Изборна уредба поставља четири главна услова да би неко могао бити изабран за посланика. Од њих су два општа: године старости и грађанска исправност како се то обично предвиђа. Друга два посебна услова састоје се у

томе, што лице, које може бити бирано треба да је рођено у Јужној Србији и да је последњих десет година живело у њој. Услов рођења нема господин Шушкаловић и према томе није ни могао бити биран. Истицање овог разлога као главне сметње избору не потиче нити мора потицати из каквог схватања у овом питању. Овде за мене није у питању покрајинска искључивост, већ је у питању правилна примена законских одредаба према којима је вршен избор. Тој провинцијалној искључивости не би било места у питању избора господина Шушкаловића, који је дуг низ година провео у служби у такошњем крају. Само се онда јавља питање, зашто су други дугогодишњи, искључиво наши, признати радници били искључени од избора условом о рођењу. Њих је било по моме уверењу бољих и заслужнијих и они су могли бити изабрани с много више успеха него ли што је случај код господина Шушкаловића. Одредба у уредби онемогућавала је тим људима кандидацију и према томе они нису ништа ни покушавали за свој избор. Икад је то било тако, онда излази, да би се дала повластица изузетно и супротно изричној одредби изборне уредбе. Ја не увиђам никакав разлог зато и с тога молим Народно Представништво да овај избор господина Шушкаловића оспори.

Гледиште које је поглавито служило Верификационом Одбору као одредница за оспоравање или неоспоравање мандата било је у томе, да ли је избор извесног посланика, или која радња за тај избор везана, био слободан или је на извештан начин био ограничаван, је ли закон био потпуно слободан или не. И са тог гледишта посматрано има довољно разлога да се баш избор у Скопском Округу оспори. Изабрани кандидати у том округу препоручивани су и помагани од стране власти. Слобода је избора била ограничавана, те и стога избор господина Шушкаловића треба оспорити.

Међутим испало је да двојица кандидата према тој уредби буду изабрани. Сасвим је природно оправдано становниште да ми не можемо пристати на то, јер ако се не усвоји оно шире, боље становниште да се избори не стављају у зависност где је ко рођен, онда смо имали боље и заслужније људе, који би могли бити изабрани. Тај случај није био, и кад тај случај није, ја молим, да Народно Представништво тај избор оспори. Даљи разлог, који је поглавито служило Верификационом Одбору као одредница за оспоравање, или неоспоравање мандата, било је становниште да ли извесни посланик, или мандат, или радње које су за тај избор биле везане, био ограничен на неки начин, да ли је био потпуно слободан или не. Ако се ставимо на то становниште господо, онда можда ће баш избор у

скопском округу, и са тога гледишта морати да се оспори, јер је избор изабраних кандидата у томе округу препоручиван и помаган. И тај разлог за мене, господо, не постоји и према томе ја вас молим, да тај избор господина Шушкаловића одбаците, а да се позове на његово место заменик, јер налазим да је довољно јак разлог, да због те уредбе није могао да се други изабере, а кад се није могао други изабрати значи да је слобода избора била ограничена и да ће се учинити правда, ако се овај избор оспори.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Реч има господин Димитрије Попадић.

ДИМИТРИЈЕ ПОПАДИЋ : Господо народни посланици, имам неколико речи да кажем поводом говора господина Тодоровића, који је мало пре добацио господину Урошу Ломовићу у име његове групе, баш оне групе која је, на жалост, вели, учинила све што је рђаво у овој земљи. Ја питам господина Тодоровића, да ли је вољан да тргне реч натраг, јер да није било те групе, којој припада господин Ломовић, никад не би био госн. Тодоровић и Народно Представништво, и много је он мали да добаци једној групи која има своју златну прошлост, чије је дело крунисано у светској историји златним словима.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Реч има господин Блашко Рајић.

БЛАШКО РАЈИЋ : Хоћу да говорим о пословном реду. Мало пре је пала реч из уста господина Анастасијевића, реч којом је назвата грдња на господина Ломовића и лаж. Ја држим, да ову меру и овом месту несме узети ниједан човек, ниједан народни заступник. Може бити погрешне тврдње, заблуде, али овде у Народном Представништву лажи не сме бити. Ово се противи са достојанством нашега сабора зато молим господина Председника, да господина представника Анастасијевића позове на ред, и да се други пут овакве ствари не дешавају.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Реч има господин Анастасијевић.

ГЛИГОРИЈЕ АНАСТАСИЈЕВИЋ : Господо, мени се овде приписује, да сам рекао, да господин Ломовић лаже. Међутим то није истина. Ја то нисам рекао, већ сам казао, пошто постоји жалба на изборе, да су наводи у жалби лажни. Мени се чини, да овде нема разлога, да се него оскрби.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч господин Ломовић.

УРОШ ЛОМОВИЋ : Ја налазим, да господин није ни мислио, да ми каже да лажем. Иначе

бих му одговорио равном мером. Али ако узмете па прочитате жалбу противу избора, ви ћете видети, да ли треба госн. Шушкаловић да уђе у Народну Скупштину, као што је то био случај са господином Тирковићем. Кад би се изводила тачност стана ствари, онда би се показале многе и многе ствари, које би оспориле господину Шушкаловићу да дође у Скупштину. Међутим овде се наводи још нешто. За господина Глигорија Анастасијевића се каже, да је био у Бугарској државни чиновник једне банке. Да ли је сад то сметња или не, не знам како мисли Скупштина, али смо ми много либералнији и либералније мислимо него што мисле господа са оне стране. И тако смо оснажили тај избор и дозволили да он дође у скупштину. Али сам сматрао да ми не можемо чинити никакве приговоре за оне, које је изабрала народна воља и против чијих избора не постоји жалба. Овај приговор, да постоји жалба само је једна фабула. Ако има жалбе, има је у скупштини, а ако жалбе нема, онда о томе не може бити говора. Не може се дозволити да се каже да је било жалбе, јер жалбе нема и не постоји. Политички пријатељи из друге групе могли су написати жалбу, и то су је могли написати овде у Београду. Али кад нема бирача да се жале, и кад се не жали ни министар унутрашњих дела, онда је тај избор потпуно правилан по члану 51. изборног закона, који је владао у краљевини Србији, и који има важити и сад овде.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч Коста Тимотијевић.

КОСТА ТИМОТИЈЕВИЋ : Господо, кад Народна Скупштина пише законе, она на много места остави двојници грађана да процене шта је право. Ова дебата сад показује, да ми пиемо кадри да правилно гледамо на овај случај. Господо, то није првица, то се дешава свугде да су дебате око избора и мандата посланичких најжучније, најосетљивије и најнезгодније. Врло је тешко из своје средине пустити друга да иде из парламента. То ангажује извесне партије у толикој мери, да не могу да одвоје црно од белог, да не могу као код два слична јајета да праве разлику. На пример, господо. Господин Урош Ломовић, који је председник клуба једне странке, гласао је, да се оснажи избор једног посланика, који, прво, није рођен у Старој Србији и Македонији, а био је полицијски чиновник, а у другом случају човека, који као и онај није рођен тамо, а није био полицијски чиновник, хоће да уклони. Ја мишљења, која се крећу и овако и онако, осуђујем и овом приликом сажаљевам што их има. Господин Шушкаловић је толико познат нама Србијанцима, као што је познат Вардар. Господин Шушкаловић је 27

година био у тим крајевима као српски одасланик на пропаганди. Његово име није ни у колико мање од имена господина Ђирковића.

И кад се препоручује да се господин Ђирковић за то што је био полицијски чиновник пусти у Народну Скупштину, а у исто се вријеме тражи да Шушкаловић не уђе као посланик у Народно Представништво, то онда није по закону и правници, него по страначком нерасположењу. Једини посланик од нових, који је ушао овамо, а није био на биралишту за време избора: то је Шушкаловић. Он је онда сједио у Београду. (Настаје преговарање између појединих заступника. Гласови: Полиција, полицијска служба је по среди била.) Господин Кнежевић посланик социјалистички овде, је Ужичан по роду и по становању. Он је био интерниран и враћајући се кући свратио се је у Нови Сад гдје је и кандидовао и дошао као социјалистички посланик овамо. Он је рођен и живио је у Ужици. А ономадне смо одобрили избор једнога Шумадинца који је кандидовао у Босни. И због тога треба да будемо досљедни код случаја Ђирковића, и ако се истиче што је рођен у Сарајеву а госп. Ђирковић рођен је на Цетињу и то му не би требало да смета да буде посланик, него што је у очи дана избора био чиновник полицијске струке. Листа реквизиата народних посланика каже: не смије да буде под стечајем, не смије да буде без грађанских политичких права, надаље не смије да буде без извесног броја година и не смије да буде полицијским чиновником ако није барем мјесец дана пре него што су избори наређени разрешен службе: Можда госп. Ђирковић и није ништа урадио да буде изабран, али закон је хтео да забрани улазак онима, који би кад се испитује бирача, били полицијски чиновници и могли да притварају, који би могли да апес. За то је хтио казати: Нећу да испитујем даље него недам никоу да уђе у Скупштину ако није 30 дана прије избора разрешен службе полицијског чиновника. И господина Кораћа разумем, па нека и он разуме нас. Може се избор господина Ђирковића поништити а да ниједна реч не падне против, јер је закон изричито наредио, да ко хоће да буде народни посланик, не може да буде полицијски чиновник. Чудновата је ствар што ми господин Кораћ добацно, да то не вреди за Македонију. Ја нисам поштовалац уредаба, најмање расписа и наредаба кад оне не хармонирају са духом закона. Главни је да избор и да слобода бирања не може бити никако доведена у сумњу. (Због разговарања посланика говорника се не чује.)

Да је, господо, једна влада наредила и прописала да не може доћи у Скупштину онај који нема узмимо становити број земље, или

који нема 80 година старости или да не сме доћи онај који нема 25 година, то би наредбе које сужавају или шире смисао закона, које иду само за тим, да избор отежавају, биле без вредности за нас. То би биле обичне доскочице које нису дозвољене и које стоје у супротности са законом.

Све друге наредбе писмене, усмене и телеграфске, расписи и уредбе падају пред основним законом и основном мисли, да избор не буде ничим осумњичен. Међутим избор није могао бити слободан, кад се тиче оног који извршује државну власт, а то су окружни начелници и т. д. Дакле, господин Шушкаловић није представљао никакву власт, није чак био на лицу места, кад је био биран, па се његов случај не може никако успоредити са случајем господина Ђирковића. Ниједан од њих није рођен у Старој Србији и Македонији, по том су једнаки, али господин Ђирковић има нешто више, а то је да је још политички и полицијски чиновник, и то у моменту, кад су се обављали избори повереника. Кад смо господина Кнежевића из Ужица примили за народног посланика, и ако он није из Новог Сада, кад смо то учинили са господином Радојем Јовановићем који је из Србије, а биран је за посланика из Босне, и кад има још таква два, три случаја, онда никаква изузетка не би смели чинити ни код господина Шушкаловића. Ако човек живи у једном крају 27 година, ваљда довољно може да позна тај крај и Народно Представништво не сме да има кураж ослањајући се на распис, да врати овог изасланика, само за то, што се је родио у Босни.

Поћпредседник др. ИВАН РИБАР: Ријеч има господин Урош Ломовић.

УРОШ ЛОМОВИЋ: Чуди ме, да ми господин Тимотијевић као правник замера, да сам подоследан. Он каже, да сам ја гласао за оснажење мандата господина Ђирковића, и ако он није рођен у Јужној Србији, а да сам против оснажења мандата господина Шушкаловића зато, што он није рођен у Јужној Србији. Ја морам да нагласим, да нисам с тога разлога против оснажења мандата госп. Шушкаловића, него из оних разлога који су наведени у жалби против његовог избора. У жалби тога навода нема, да он није рођен у Јужној Србији и верификациони одбор имао је, да просуђује само оно, што је у жалби наведено. Кад је говор, да политички чиновник не може бити посланик, онда треба имати на уму, да је законодавац тиме мислио, да не би он могао својом власти утицати на избор. Питам ја вас, има ли један навод, да је Ђирковић утицао на избор, да је чинио какво насиље, да је злоупотребио своју власт? Он је разрешен службе 26. фебруара, а избор посланика био је

21. марта. Дакле је разрешен од дужности много раније, него би по свом положају могао утицати на избор.

То сам хтео одговорити господину Тимотијевићу, да код мене нема никакве недоследности, него да сам ја казао, да код госп. Шушкаловића фали битни услов, да буде народни посланик.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Ријеч има господин Риста Трајковић.

РИСТО ТРАЈКОВИЋ : Господо, жалим, што нисам био мало час овде, кад се расправљало о овој ствари. Сад кад сам чуо, од господина Ломовића, да каже Трајковић је потписао жалбу против Ђирковића а нису потписали бирачи, морам да му одговорим.

Господо, јако жалим, што нисам имао част да од почетка будем присутан дебати о овоме мандату, али молим да ме саслушате да кажем неколико речи поводом говора г. Ломовића.

Господин Ломовић је у своме говору казао, да је овде пала жалба коју је потписао Трајковић а не његови бирачи. Ја хоћу, господо, да кажем, да ће се овде утврдити да постоји баш и жалба самих бирача, а хоћу да објасним г. Ломовићу шта ме је руководило, да потпишем ову жалбу. То, господо, не стоји у истини. Ја сам човек самосталан, ја сам ратник, и као ратник био сам рањен. Сем тога ја сам и изабраник народни за један округ и зато ми се не може добацити да сам ја натеран да жалбу потпишем. Ја сам ову жалбу потписао зато, што налазим да господин није могао бити посланик. Ја то не налазим да није могао бити због тога што није тамо рођен. И ако он није тамо рођен ја налазим да је он, господин Ђирковић, провео доста времена у ономе крају, куда је имао прилике да га довољно упозна. Дакле с те стране ја његов мандат не оспоравам, већ га оспоравам због тога, што је он био окружни начелник, све до онога момента, кад су избори вршени. Ти су избори вршени јавним гласањем или подвајањем, а вршили су их опћински писари или срезки чиновници, и то по списку. Знам, да је чак била и нека споразумна листа, која је одавде тамо упућена. О томе нећу сада да говорим, јер ми је господин председник владе, кад сам га једном посетио у свом кратком експозеу, изнео разлоге, због којих је то морало тако да буде, и ја сам се његовим објашњењем задовољио.

У Битољском округу, где је посланик изабран било је још више људи, који би имали доста изгледа на то, да и они буду изабрани, ако би се појавили, и можда поред њих г. Ђирковић не би ни био изабран, стога не могу никако да се помирим с тим, да се оснажи његов избор, кад је он вршен противно наредбама владиним, и противно прописима Устава, јер је он

био полицијски чиновник скоро све до дана његова избора. И зато што је он све до тада био чиновник ја сам и нашао разлога у томе, да на његов избор изјавим жалбу, јер се може с разлогом претпоставити, да је он могао утицати на резултат избора у своју корист. Нап је крај увек био до сада под утицајем власти, те није имао прилике да сам слободно изјави своју вољу, и зато ми треба да га васпитамо да се он слободно опредељује, а не да то чини под утицајем власти. И зато што се има разлога веровати да овај избор није слободно извршен, јер је г. Ђирковић све до последњег момента био окружни начелник, ја сам на његов избор и изјавио жалбу.

СВЕТОЗАР ЂОРЂЕВИЋ : Ја морам да нагласим да сам и ја добио једно писмо од једног учитеља из Прилипа, којим ми скреће пажњу на жалбу, која је изјављена на избор господина Ђирковића. Дакле жалба постоји и она се мора паћи, јер ако је поједена пита тепсија је ту.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч др. Жарко Миладинови.

Др. ЖАРКО МИЛАДИНОВИЋ : Господо посланици, ја не устајем да говорим против др. Шушкаловића, јер ја њега лично поштујем пошто га познајем као српског јавног радилника, а упознао сам се с њиме још 1905. год. у Скопљу под старим турским режимом. Нешто друго учинило је да узмем реч, а то је што ми се несвиди што видим неку господу која хоће да буду објективни а у ствари нису. Говори се, критикује се, и каже се, да не треба бирачи да се држе уредбе министрове. Добро и ја ћу се сложити с тим, па казати да није требало ни мало фермати уредбу, или распис министра унутрашњих дела. Но питам ја Вас, господо, како су могли бирачи тако да суде. Да ли су они могли казати, ми не држимо ни зашта ту уредбу или наредбу. Јесу ли они не само били кадри то да критикују, јесу ли били у стању да је промене. Не они то нису могли, него су се морали да покоре наредби министарској, и бирали су на темељу те уредбе. Сад се каже да нису морали бирати. Шта значи то? Значи да су они били у заблуди, и да нису знали да морају по њој да поступе, иначе они неби по њој поступили, и бирали би другога некога, а не баш онога који је сад изабран. Ја налазим да је слабе фајде од ове наше критике и налазим да смо ми недоследни пошто смо ми у почетку нашег рада одобрили оне неоспорене мандате. Зашто онда није неко устао па казао да ти људи не могу бити народни посланици, јер су бирани на темељу ондашњих уредаба, што је противно закону. Ми

смо требали онда нешто урадити, ако је било какве незаконитости, и као што рекох те изборе поништити, дакле нисмо ми који смо бираче довели у заблуду него министарска уредба. Са друге стране ми смо неконзеквентни, што смо одобрили толике изборе и потврдили на основу њих толики број посланика, а сада у истом случају другаче радимо.

Ја Вас питам, господо, куда то води. Дали ми имамо права да се ставимо на друго становиште, и дали је ово друго Народно Представништво које може да прави оваке противности? Ја сам само ово хтео да кажем и да констатујем недоследност, ако се будемо држали ових речи које су господа предговорници изнели.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Има реч господи Хенч.

СЛАВКО ХЕНЧ : Господо, ја неби устао да говорим о вој ствари, него то чиним само стога да констатујем неколико чињеница које су се данас у дебати појавиле. Ми се сви овде размећемо као демократе, и човек би мислио кад слуша те говоре, да се налази у енглеском парламенту. Овде се помиње учешће полиције у изборима, такве се ствари дешавају свуда и у целом свету.

Овамо се господа размећу као необичне демократе, човек мисли да је у енглеском парламенту : говори се о чистоћи избора, о полицијским чиновницима и т. д. Па ми сви знамо да је за ове ратне изборе полиција заправо све то и наређивала. Зар се у Албанији имало чистоћу избора након окупације и након проласка толике војске кроз њу? — шта ми знамо да су ти избори само резултат појединих странака, па се ми ипак узалудно свађамо око појединих мандата.

Господо, ја управо морам да се дивим овој публицити на галеријама која све ово тако мирно слуша. Ми господа, данас живимо у приликама као после тридесетгодишњег рата. Ви данас не можете купити ни један вагон робе, а да не ризикујете да ће вам се половина украсти. Један господин је споменуо да се данас усред Београда продаје кило соли за 15 круна. Кило соли 15 круна, а овамо претресате питање, да ли је неко био полицијски чиновник. Ја, господо, мислим, да једанпут са таквим стварима треба да се престане. И ми долазимо до ове тачке након три месеца рада. Шта смо ми управо радили? Дођемо, подигнемо дневнице, дамо се још више оперушати, и то је управо све! По тридесет до четрдесет круна плаћамо за један објед. Кад ухвати једнога спротога човека да продаје кило сувих шљива по пет круна најстрожије га кажњавају, а овамо по хотелима плаћамо 6 круна за осам комада шљива, и то је све у реду - Гуле

нам коју с леђа, и о томе нема никакве расправе, а да ли је неки господин у Албанији, или Македонији изабран за посланика по чистим принципима енглеског парламентаризма о томе се води дискусија неколико дана. Па, господо, крај овако дерућних прилика изгледа, као да ми живемо у 18. веку. Зашто се не састанете гдегод иза кулиса, и не договорите предходно о ствари, а не да толико време траћемо узалуд? Ми смо само зато и гласали за извештај Верификационог Одбора, јер смо се надали да сте се ви предходно споразумели, па само форме ради изходите пред нас, те да ћемо за пола сата моћи да свршимо верификацију. Међутим гњавимо се већ неколико дана; а ништа не ћемо моћи да свршимо. Стално се истиче дневни ред за седницу у 15 часова, кога ми тако рећи знамо на памет. Ово Народно Представништво кога нитко није изабрао, оно се непрестано врти око свога властитог састава (чује се: немојте ви обструирати, него поднесите какав паметан предлог.) Па ето ја вам кажем, договорите се негде иза кулиса, где вас нитко не види и не слуша, па изиђите са готовим предлогом, а немојте овде по неколико дана расправљати ваше партијске ствари, да ли је некто био полицијски чиновник или није. Изволите се ставити у положај овога народа, који од нас очекује све. Овде су дошли радници из разних крајева да раде, па су им рекли, да ће их одиустити. Ми имамо толико танина, да не знамо шта ћемо с њиме, па се сви ти, послови одлажу, а задржавамо се на ситницама. Кад смо ми интервенисали у министарству противу тога то не ће нитко ни да чује, ту су све глуве уши! Ја сам ишао пет дана у министарство трговине ради једне такве ствари, па ништа нисам учинио.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Молим вас говорите о предмету.

СЛАВКО ХЕНЧ : Да господо, ово није предмет, ово решавање о појединачним мандатима из Македоније, то је ваша партијска ствар, а ово што ја говорим то је стварни предмет. Ја вам кажем по пет дана долази човек у министарство, троши по 200 круна на дан; да једанпут најзад види тога референта, и онда му он показује некакви упут кога је просто могао приленити пред вратима, па да га сваки прочита. Човек губи време, троши сплан новац, а не свршава ништа, а ми се свађамо по неколико дана око једног мандата и не свршавамо ништа. Господо, нама се предбацује да смо непратиоте, да смо анационални, па ја се позивам на ваш патриотизам, ви непрестано говорите да вам је до Југославије, да вам је до уједињења, па лепо. Споразумите се најпре у клубовима, па онда дођите пред нас са готовим законским основама.

да о њима решавамо, а не да трајимо време узалуд.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Има реч господин Димитрије Попадић.

ДИМИТРИЈЕ ПОПАДИЋ: Ја бих желео кад би они наши сељаци тамо могли чути шта ми овде радимо по цели дан за један избор народног посланика, а нас има данас овде 250 и сваки од нас прима по 50 динара дневно, а онај сељак тамо у селу нема ничега. И шта ће да раде породице оних који су пали на бојном пољу и по албанским кршевинама и морским пучинама кад ми овако радимо? Ја молим Народно Представништво да овако хитне ствари или одмах решавамо или одмах кући!

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: За реч се није нико више јавио. И господин извештач је одустао од речи.

Прелазимо на гласање. Она господа народни посланици који ће гласати за извештај верификационог одбора они ће седети, а који су против, они ће устати. Молим госпуду народе представнике, који су против овог извештаја верификационог одбора у погледу избора народног посланика др. Шушкаловића нека изволе устати. (Већница седи.) Према томе је извештај верификационог одбора примљен.

Тиме је дневни ред исцупљен.

За сутра би имале бити на дневном реду интерпелације. Међутим уопште је мнијење а нарочито представника свију странака овде у Народном Представништву, да буде једна скупштинска конференција, а наредна седница бити ће прекосутра са следећим дневним редом:

1. Поименачно гласање о тачци другој извештаја верификационог одбора од 12. V. 1919.

2. Избор одбора за повећање мандата;
3. Са дозволом Скупштине, ако то Скупштина прихвати, да метнемо као даљи дневни ред неке интерпелације и то следеће:

1. Одговор господина министра за исхрану о интерпелацији г. Станка Банића и других о снабдевању Загреба, Београда, Новог Сада и других већих места;

2. Одговор г. министра за шумарство и рударство на интерпелацију г. Чобаље и других о повећању пензија из братимских фондова;

3. Одговор министра унутрашњих дела на интерпелацију г. Васе Кнежевића и других о цензурисању радничких новина.

Прима ли Народно Представништво овај дневни ред? Има реч г. Корач.

ВИТОМИР КОРАЧ: Молим да се стави на дневни ред и моја интерпелација о догађајима 1. маја.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Молим лено, прима ли Народно Представништво да се стави на дневни ред и интерпелација господина Корача следе забране скупштине 1. маја? (Прима.) Има реч господин Пећић.

ДРАГУТИН ПЕЋИЋ: Можемо ставити на дневни ред ако Народна Скупштина има одобрење министрово да је готов да одговори о том.

Потпредседник др. ИВАН РИБАР: Јесте, то имамо.

Прима ли Народно Представништво овакав дневни ред? (Прима.) Ако га прима, онда закључујем данашњу седницу а идућу уричем за петак у 15 часова.

(Свршетак седнице у 20 часова.)

Видео секретар, Јосип Бојиновић с. р.

Интерпелације

23. редовног састанка

привременог Народног Представништва

држаног на дан 21. маја 1919. године у Београду.

Интерпелација

господину министру трговине и индустрије.

Још у времену док је влада била на Крфу, говорило се, како је министарство трговине закључило већу количину зејтина са трговцима на Крфу а за потребе наше земље. Част ми је замолити г. министра да ми изволи што пре одговорити:

1. Стоји ли у истини да је та куповина извршена, као и колика количина и по којој цени? и

2. Ако је закључак извршен, шта је узрок, те роба није на време пренета у Србију?

18. марта 1919. год.

Београд.

Живојин Златић с. р.

народни посланик.

Интерпелација

на госп. министра пољопривреде и министра војног.

Хрватско-славонско господарско друштво у Загребу већ је 1917. набавило из Ческе зоби и јечма за сјеме и дало тај јечам и зоб румском властелинству, да га усије на својим пољима за сјеме потребно томе друштву. Румско се властелинство радо прихватило тога посла, па је послѣ жетве уза све обласне опрезности хтело да удовољи својим обвезама спрам друштва. Влада је, имајући пред очима потребе сјемена, а напосе онаква сјемена, какво је било ово, одредила да се то сјеме преда друштву. И друштво је све уредило, да се то сјеме преузме. Било би око 40 вагона јечма, а око 50 вагона зоби. Хотели да преузме сјеме за себе, друштво је наишло на запреку код војне команде у Руми. Војна је команда румска незаконито реквирирала и придржала ових 90 вагона за себе тобоже. Интервенирало се на све стране: хрватска влада и друштво, и код министра за исхрану, и код војног министра, да издаде одредбе, да војна команда пусти ово сјемене. Напокон је у марту мјесецу нестало тога сјемена. Уз потраживања где би те драгоцености могле да буду, напокон се нашло, да је јечам предат за пивовару Бајлони у Београду, а зоб је преузео војни добављач.

Ако је потребно сјемена добра нама у Хрватској, то би га још више требада сирота Србија, која је под копитама љутога непријатеља остала без свега. Познато ми је, док сам још радио као повјереник у Загребу да је господарско друштво у Загребу код свих послова својих водило од почетка новембра бригу и око тога, да би могло прибавити што више господарских потребштина, да их измогне дати и Србији, за коју свако зна, да њезини господари неће многе и многе ствари имати. Тако је било и овдје лако могуће за Србију доћи до изврсна јечма и зоби. Али не! Војна је команда то реквирирала и одредила цјену за зоб 70 круна, што је и платио г. војни лиферант, да узмогне ту зоб продавати по 70 динара. Изволите, израчунајте колико је само зарадио на тој ствари, за коју апсолутно није било потребно да се тако претеже.

Питама стога г. Министре:

1. Што су учинили кад им је ствар била позната, да то спријече, да се не догоди?

2. Да ли ће сад пошто се њихове свентуралне одредбе нису поштивале, кривце истражити и казнити, те о тој ствари и истражи Народно Представништво извести?

Београд 12. маја 1919.

Др. Ђуро Шурмин, с. р.

народни посланик.

Интерпелација

народног посланика Перослава Паскијевића и другова на Министра Председника Стојана М. Протића као заступника Министра Иностраних Дела.

У предмету заштите материјалних интереса наше државе и њених припадника код ликвидације бившег Аустро-Угарског Министарства извањих послова, те аустро-угарског конзулата у Турској, Африци, Америци и Новој Зеландији.

По мојим информацијама бит ће концем текућег мјесеца распуштени конзулати бивше Аустро-Угарске Монархије, а наступом недалеког мира, бит ће неутралне државе, којима бијаше поверена заштита интереса бивше монархије у зараћеним државама, ријешене те њихове задаће.

Те чињенице налажу државној влади потребу да праводобно уочи заштиту интереса својих, а тако и оних наших припадника у разним дијеловима света.

Осим интереса заједничке ликвидације имовине бившег Министарства Извањских послова, има наша држава особито интереса на оним конзуларним уредима, у чијем подручју наставају наши исељеници, и то поименице у Турској, а нарочито у Цариграду, затим у Египту у јужној Африци, Америци, те у Новој Зеландији. Код онђешњих уреда налазе се у похрани разне закладе, судбени налози, имовине малодобних и оставштине. Напосе у јужној Америци сабрале су се за вријеме свјетског рата златне имовинске громаде, које ће са осталим налазима изнашати много милијуна круна.

Да се заштите сви ти важни интереси требало би да барем један дипломатски чиновник, којему су добро познате прилике дотичних конзулата, а и оне њихове централе, бившег Министарства Извањих Послова, буде додијељен послаништву нашег краљевства у Бечу, те да он одмах буде упућен и опуновлаштен да предузме све, што је нужно за обезбеђење споменутих важних интереса наше државе, и то коли код уреда бивше Монархије, толи код неутралних држава, којима је привремено било повјерено заступање интереса речене монархије, односно посредно и наших садашњих држављана.

Треба пропати најзгоднији начин, да се што прије и што боље проведе ликвидација и реализација заклада, имовина и оставштине, како би они, којима припадају, што прије дошли у њихов посјед. Уређење тог питања важно је не само са гледишта државно-имовинских и приватно-правних интереса, него ће много допринијети и побољшању наше валуте.

С обзиром на то, ослобођујем се ставити на господина заступника министра иностраних дела ову интерпелацију :

1. Је ли државна влада предузела нужне кораке, да се код ликвидације бившег Аустро-Угарског министарства извањких послова, затим код разријешења конзуларних уреда бивше Аустро-Угарске Монархије у Турској, Африци, Америци и Новој Зеландији, те код неутралних држава, које су током рата вршиле заступање интереса бивше монархије осигурају материјална права наше нове државе и њених припадника ?

2. Ако већ нису, кани ли влада безодвласно сходно порадити, те код провађања ликвидације употребити сурадњу упућених бивших Аустро-Угарских дипломатских чиновника наше народности ?

3. Одговор господина министра молим у Скупштини.

Перослав Паскијевић с. р.
 Др. Стјепан Сркулъ с. р.
 Др. Луја Чабрајнић с. р.
 Др. Јозо Сунарић с. р.
 Др. Храсница с. р.
 Др. Матко Лагиња с. р.
 Др. Никола Винтерхалтер с. р.
 Иван Перинић с. р.
 Иван Ковачевић с. р.
 Спинчић с. р.
 Ст. Јагић с. р.
 Др. Шурмин с. р.
 Др. Полић с. р.

Interpelacija

narodnih poslancev Antona Kristana, Melhijora Čobala in tovarišev na ministrskega predsednika, ministra notranjih poslov ter vojnoga ministra radi dogodkov na Koroškem.

Gospodje ministri!

Zadnje dni aprila so se pojavile v ljubljanskih meščanskih listih vesti, da se je začela vstaja slovenskih kmetov v onom delu Koroške, ki je bil po nemških četah zaseden. Koj za njimi smo čitali daljše vesti, da podpirajo vstajo naše jugoslovanske obmejne čete, ki da so že prekoračile ozemlje ter da so zapletene v bojih z nemškimi četami. Zopet za temi vestmi čitali smo z grozo in strahom daljše vesti, ki so poročale, da so nemške čete in tolpe premagale jugoslovanske stotnije in bataljone ter jih pregnale preko ozemlja, ki je bilo po naših oblastih upravljeno. Daljše vesti so pripovedovale, da so nemške čete zavzele Velikovec, Pliberk, Veziško dolino in da so že prekoračile Štajersko mejo ter da so njih patrole prišle v Slovenji Gradec. Še daljše vesti pa so pričale o strašnom trpljenju naših slovenskih ljudij, ki so prišli

pod nemško krutovlado, o silnih izgubah premoženja, ki prosegajo milione.

Vprašamo gospodo ministre: ali jim je znano, kdo je dal nalog našim jugoslovanskim četam, da so se vmešale v vstajo ter prekoračile svoj delokrog — ako jim ni znano:

so li voljni, to preiskati in poročati Narodnomu Predstavništvu o rezultatu preiskave.

Beograd, dne 21. maja 1919.

V. Bukšeg s. r.	dr. Lončar s. r.
B. Korač s. r.	A. Kristan s. r.
J. Kopač s. r.	M. Čobal s. r.

Interpelacija

poslancev Antona Kristana, Melhiorja Čobala in tovarišev na vojnega ministra.

Gospod minister!

Iz Velenj (okrajno glavarstvo Slovenji Gradec — Slovenija) nam sporočajo, da so 7. maja zjutraj oficirji celjskega pešpolka v restavraciji pri kolodvoru v Velenjah aretirali dva rudarja po imenu France Strneka in France Serceta ter onega vojaka — četovodjo, čaš da so peli neko antidinastično pesem, jih s seboj v smeri proti Mislinjem odgnali in tam brez razsodbe ustrelili.

Vprašamo gospoda ministra, ali je voljan preiskati ta dogodek in ugotoviti dejanski stan ter kaznovati krivce kar najstrožje in

kaj misli ukreniti, da se v bodoče kaj takega sploh ne bo moglo več dogoditi?

V Beogradu, dne 20. maja 1919.

V. Bukšek s. r.	A. Zristan s. r.
J. Kopač s. r.	B. Korač s. r.
dr. Lončar s. r.	M. Čobal s. r.

Молба :

Народном Привременом Представништву !

За прошле народне изборе народних посланика на кандидатекој листи господина Ђоке Брачинца за округ крушевачки ја сам био други квалификовани кандидат.

Први квалификовани био је господин Милан Мостић адвокат из Београда, и према извешћу, које је добило Народно Представништво господин Мостић је умро у Ници у Француској.

Као други квалификовани част ми је и са своје стране поднети о овоме представку ову, те да Народно Представништво изволи расправити и одредити мој положај као кандидата посланичког, како би се и сам знао по овоме одредити и управљати.

19. маја 1919. год.

Београд.

Живојин С. Пандуровић с. р.
 адвокат из Београда.

М о л б а :

Привременом народном Представништву Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.

Господине Председниче !

Доле потписаном Председнику сељачке странке част је следећу изјаву и молбу Вама поднети.

У Банату, Бачкој и Барањи 60% становништва стављено је ван закона, зашто оно није заступљено по своме броју и страначкоме уверењу, у данашњем ма и привременом народном Представништву. То 60% народа је с правом тврђено по своме убеђењу присталица »Сељачке Странке«. »Сељачка Странка« у Банату организована је већ 1900. године, а 1910. године имала је и свог посланичког кандидата за маџарски сабор. »Сељачка Странка« као организована странка (види прикључен програм) данас услед разних околности није заступљена ни једним послаником у привременом народном Представништву. Ова неправедна стварност добива виши израз у општем негодовању станов-

ништва. »Сељачка Странка« убеђена је, да се ово стање мора изменити изменом односа између броја посланика за поједине странке и то у корист »Сељачке Странке«. »Сељачка Странка« мисли да се мора повећати број посланика за Бачку, Барању и Банат у Привременом Народном Представништву, да би се дала прилика и осталим нацијама, које нису поред посланика Срба, Хрвата, Словенаца, Словака, Шокаца и Буњеваца, заступљене да могу као лојални грађани ове земље по своме убеђењу партискоме бити заступљени у Привременом Народном Представништву, док то не буде изазвало штетних последица по нашу државну организацију.

Молим Народно Представништво да изволи узети у претрес ову молбу.
16. маја 1919. год.

у Београду.

С поштовањем

Проф. Лазар Обичанска

агро-геолог

Председник »Сељачке Странке«.

